

Informativno-političko glasilo

Bunjevačke Novine

www.bunjevci.net

Subatica, oktobar 2022. - Godina XVIII - Broj 208 - Cina: 50 dinara

Svi mi, zajedno, činimo Srbiju!

Slobodno se izjasni o svojoj nacionalnoj pripadnosti!

Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2022.

Učestvuj u popisu – ostavi trag

Od 1. do 31. oktobra 2022.

 Србија
ПОПИС 2022

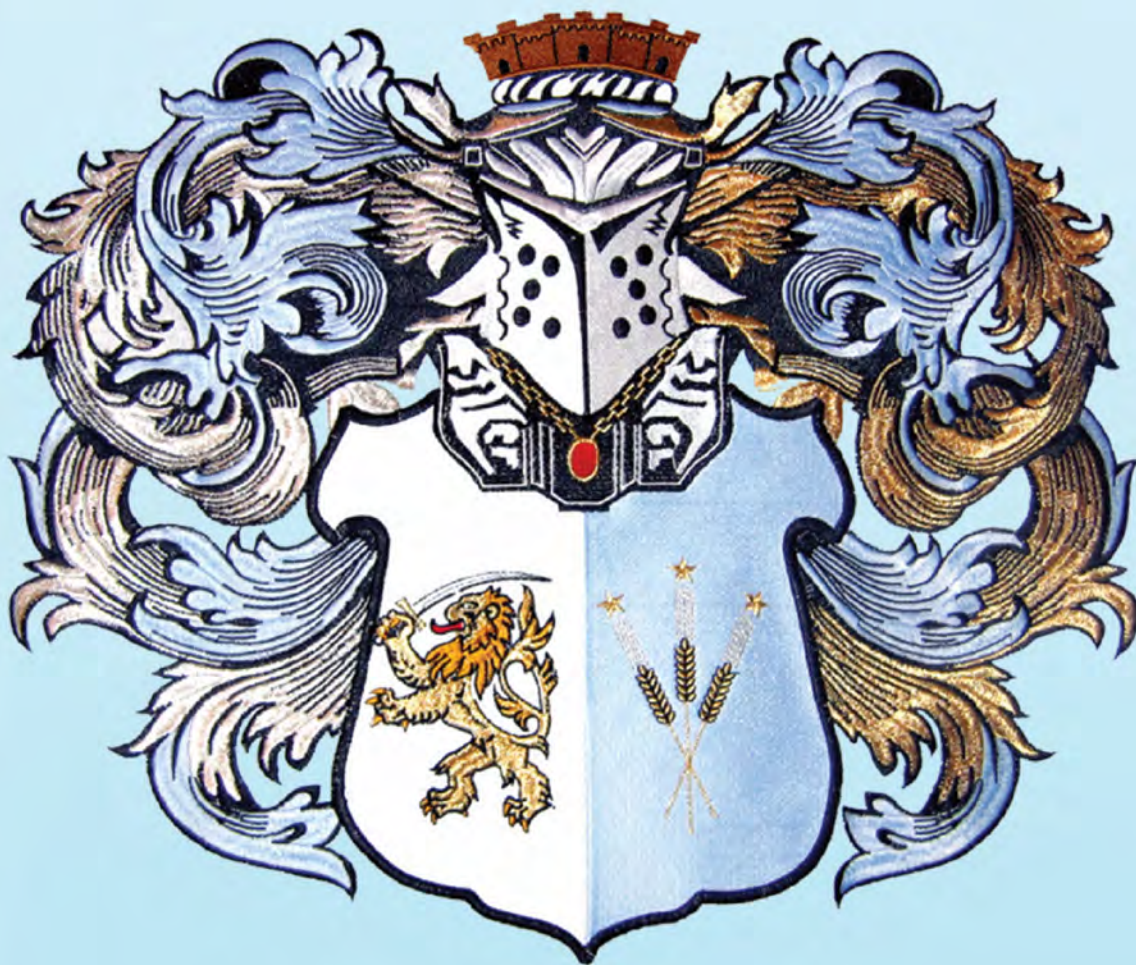
ISSN 1451-2505

9 771451 250009

Kadgod, sad i zauvik!

Bunjevci

Zato što čuvamo svoje ime, kulturu,
jezik i nasliđe više od 400 godina!
Zato što s ponosom divanimo bunjevački,
svudan i da ga dica u školama uče!
Zato što smo tako naučili od naši stari i zato što
ćemo tako nasliđe ostavit našoj dici!

Informativno-političko glasilo
bunjevačke nacionalne manjine

Godina XVIII Broj 208

Oktober 2022.

Cina 50 dinara

Izlazi prve nedilje u misecu

Izdavač:

NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI
CENTAR” - Subatica

Osnivač izdavača:

NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE
NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU „BIC”:

Boris Bajić

Glavni i odgovorni urednik

„Bunjevački novina”:

Nikola Stantić

Redakcija:

Nikola Stantić (novinar i lektor)

Ksenija Stojić (gradska hronika)

Tamara Babić (kultura)

Siniša Tikvicki (on-line izdanje)

Stalni saradnici:

Ana Vojnić Kortmiš, Nikola Ostrogonac,

Eva Kovač Pečkai

Tehnički urednik:

Nikola Stantić

Fotografija:

Nikola Stantić

Naslovna strana:

Popis stanovništva u Srbiji

Adresa:

Trg cara Jovana Nenada 15/2,

24000 Subatica

Telefon/fax: 024 523-505

e-mail: bic@bunjevci.net

Štampa:

Rotografika Subatica

Tiraž:

1.000

Dizajn:

Studio Trid Beograd

Distribucija:

„Press international” - Novi Sad,
„Centrosinergija” d.o.o. Novi Beograd

List je upisan u Registar javnih
glasila Agencije za privredne reg-
istre Republike Srbije pod regis-
tarskim brojem: NV000430
COBISS SR-ID 133482759

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi
Sad
659.3(=862)

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

Jesen je obično period kad se ubiraje plodovi ra-
da, a ko je kako radio tokom godine, takim se i plo-
dovima mož nadat kad dođe vrime berbe.

A jesen u bunjevačkoj zajednici nosi dva velika is-
pita, Popis i izbore za nacionalne savite. Nevolja je
što se ti ispiti vrimenski dosta poklapaju, al, tako je
valjdar moralo bit. Prvi ispit, svakako najveći, tiče
se Popisa stanovništva u Srbiji 2022. godine. Popis
je počeo tačno 1. oktobra, a trajaće do 31. oktobra. U
tom periodu će popisivači obač svako domaćinstvo,
te će nakon ovog popisa, kako je to i običaj, bit jasnija
demografska slika u Srbiji.

I na ovom popisu Bunjevci se imaju priliku izjas-
nit baš tako - ko Bunjevci. Virujemo da čitaocima
„Bunjevački novina” ne treba posebna kampanja po
ovom pitanju, al smo se i u ovom broju potrudili
skrenit pažnju na popis i na njegovu važnost.

Uostalom, kampanje su sad u toku, svaka zajed-
nica poziva svoje članove nek se izjasne na popisu,
ima, istina, i oni koji bi rado „komšije” priveli na
svoju stranu, al, nećemo sad o tom.

Što se popisa tiče, najbolja kampanja je da sidne-
te, sami sa sobom i jednostavno se sitite detalja iz
života, običaja sa kojima se odrasli, na kraju, a
moždar i na početku, jezika kojim divanite. Ako
vam je maternji jezik bunjevački, ako je to jezik
vašeg srca i vaše duša, onda ne bi trebalo ni bit dile-
me oko izjašnjavanja na popisu.

U proteklom periodu je dosta urađeno što se tiče
promocije Bunjevaca i po pitanju ostvarivanja pra-
va pripadnika ove zajednice. Naravno, to i dalje
nije dosta, i dalje se borimo za ostvarivanje prava
na svim poljima, pa onda nek i ovaj popis pokaže
da vrime berbe plodova tek pridstoji.

Sadržaj

5

Da sačuvamo i unapridimo

6

Možemo stignit dalje neg dosad

7

Nigujemo ono što smo sačuvali

16-17

Svitska slava Langolena

18

Zanimljiv pristup predmetu

20

Uspio književni prvenac

21

Prikazali i bunjevačke igre

22

Puna sala – puno srce

23

Za pogaču stali u redu

24-25

Posla se ne bojimo

Strana 5

Strana 6

Strana 7

Strana 16-17

Strana 18

Strana 22

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine” pritplatite se na nji.

Godišnja pritplata je 600 dinara (sa ptt troškovima).

Platit možete na naš tekući račun: 200-2642360101825-19 (Poštanska štedionica)

sa naznakom za pritplatu.

Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.

Posli uplate nazovite nas kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

PRIBLIŽAVA SE TERMIN IZBORA ZA NACIONALNE SAVITA NACIONALNI MANJINA U SRBIJI

Dosad tri liste kod Bunjevaca

Ministarka za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog Srbije **Gordana Čomić** raspisala u ponedjeljak, 5. septembra, izbore za nacionalne savite nacionalni manjina. Med 19 savita za koje će se 13. novembra glasat direktno je i Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine koji će, spram brojnosti, i u narednom sazivu imat devetnaest članova.

Bunjevci, upisani u Poseban birački spisak, imaće priliku u nedjelju, 13. novembra, dat svoj glas i tako neposredno učestvovat u izboru petog saziva Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

Svi oni koji još nisu upisani u Poseban birački spisak, a žele izvršit taj čin, te na taj način učestvovat u izborima, mogu to učinit do 27. oktobra.

– Strašno je važno da svaki pripadnik nacionalne manjine svojom voljom ode do svoje opštine i iskaže zahtiv da bude upisan u poseban birački spisak, da bi mogao slobodno birat svoje predstavnike u nacionalni savit, a strašno je važno i da nacionalni

savit podstaknu upis u poseban birački spisak – kazala je ministarka Gordana Čomić.

U vrime zaključenja ovog broja „Bunjevački novina“, Republička izborna komisija je proglasila tri liste koje će učestvovat na izborima za Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine. Prva proglašena lista nosi naziv „**Bunjevci za Subaticu i svoja prava – zajedno! Tamara Babić**“, druga „**Složno za Bunjevce – dr Suzana Kujundžić Ostojić**“, a treća „**Bunjevci Sombor - Svi u jednom kolu**“.

Vodeć se principima objektivnog novinskog izvištavanja, u „Bunjevačkim novinama“, na jednakom prostoru, u skladu sa terminom proglašenja tri pomenute izborne liste, donosimo izvištaje sa konferencija za medije koje su predstavnici tri liste održali u proteklom periodu. Istovremeno, trudili smo se kroz priostale teme u novinama ponašat se u skladu sa Pravilnikom o načinu izvršavanja obaveza javni medijski servisa tokom izborne kampanje, kojeg je propisao Savit Regulatornog tila za elektronske medije. Virujemo da

tim što nismo posebno izdvajali imena i izjave, te pisali o aktivnostima osoba koje se nalaze na tri liste, nismo uskratili informacije našim čitaocima.

U skladu sa principima objektivnosti ćemo se ponašat i pri izradi narednog broja, a u kojem ćemo svakako dat priliku predstavnicima ove tri liste, a i predstavnicima drugi lista, ukoliko ih bude u okviru izbora za Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine, i jednaku šansu nek predstavne svoje programe i nek na taj način pomognu Bunjevcima upisanim u poseban birački spisak nek se odluče kome će dat svoj glas.

Mi, iz „Bunjevački novina“, svakako pozivamo Bunjevce nek na izbore za Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine svakako izađu, odnosno nek, ako još nisu, iskoriste svoje pravo i upišu se u poseban birački spisak. Jel, Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine predstavlja svakog Bunjevca/Bunjevku, pa je onda i dobro da što više nas učestvuje u izboru oni koji će nas predstavljat, a time i odluče o pravcu i načinu rada NSBNM na polju zaštite i ostvarivanja prava bunjevačke nacionalne zajednice u Srbiji.

N. S.

Kadgod, sad i zauvik!

Bunjevci

Zato što čuvamo svoje ime, kulturu, jezik i nasliđe više od 400 godina!
Zato što s ponosom divanimo bunjevački, svudan i da ga dica u školama uče!
Zato što smo tako naučili od naši stari i zato što ćemo tako nasliđe ostavit našoj dicit!

Zvali su nas kako je kome pasiralo!
Bili smo i bunjevački Hrvati i katolički Srbi!
Sad imamo priliku bit ono što jesmo, ono što smo uvik i bili

Bunjevci

Nacionalni savit
bunjevačke
nacionalne manjine

Zato se na popisu stanovništva u Srbiji s ponosom i slobodno izjasnite

Nacionalnost:
Bunjevac/Bunjevka

Maternji jezik:
bunjevački jezik
Viroispovist:
katolička

KONFERENCIJA LISTE „BUNJEVCI ZA SUBATICU I SVOJA PRAVA –
ZAJEDNO! TAMARA BABIĆ”

„Da sačuvamo i unapridimo”

Boris Bajić, Tamara Babić, Dragan Kopunović i Kata Kuntić

Republička izborna komisija je 13. septembra proglasila prvu listu za izbor Nacionalnog savita „Bunjevci za Subaticu i svoja prava – zajedno! Tamara Babić”, a predstavnici te liste su održali i konferenciju za medije u četvrtak, 15. septembra.

– Izbornu listu čine kandidati koji su pridloženi od strane udruženja i organizacija koji su u prirhodnom periodu dali veliki doprinos u očuvanju bunjevačkog nacionalnog identita, UG „Bunjevačka kasina”, KUD „Bunjevka”, Etno-kuća „Kuntić”, UG „Bunjevački omladinski centar”, UG „Bunjevci Ljutovo”, BKC „Novi Sad”, studenti „Bunjevačke kuće” u Novom Sadu, redakcija lista za mlade „Bocko”, UG „Bunjevački media centar” – Sombor, UG „Bunjevački media centar” – Subotica. Udružili smo se da zajedno sačuvamo i una-

pridimo sve što je u pridhodnom periodu postignuto u oblastima kulture, obrazovanja, informisanja i službene upotrebe jezika. Izbori su slobodni i na njima treba da učestvuju svi oni koji smatraju da mogu doprineti kvalitetnom radu NSBNM – kazala je Tamara Babić koja je, kako je istakla, u aktivnoj ulozi u bunjevačkoj zajednici od 1997. godine, posebno u oblasti kulture, te je dodala:

– Drago mi je da možem voditi grupu mladi ljudi, al i oni koji su do sad dali ogroman doprinos u radu Nacionalnog savita.

Nositeljka lista je dodala kako je pristala bit na čelu liste zbog ozbiljnog tima i ozbiljnog podmlatka.

– Želimo da u Savit uđu nove snage, med kojima su i naši studenti iz Novog Sada, nuz podršku oni koji su do sad radili, kako bismo sačuvali i unapridili sve

Tamara Babić

ono što je do sad urađeno – naglasila je Tamara Babić.

Na prvoj listi se, nuz Tamaru Babić, nalaze Boris Bajić, Dragan Kopunović, Mirko Bajić, Stanislava Lutkić, Kata Kuntić, Siniša Tikvicki, Ksenija Stojičić, Stela Buk-

vić, Petar Ivković, Marijana Kuntić, Denis Vukmanov Šimokov, Branko Cvijan, Ivona Balažević, Slobodan Kovačević, Stanislava Babić, Marija Buljovčić, Franjo Šarčević i Dragutin Korponaić.

N. S.

KONFERENCIJA LISTE „SLOŽNO ZA BUNJEVCE –

DR SUZANA KUJUNDŽIĆ OSTOJIĆ“

Suzana Kujundžić Ostojić

„Možmo stignit dalje neg dosad“

oko sebe, raspravljali se, nećemo stignit nigdi – istakla je dr Kujundžić Ostojić i pozvala sve Bunjevce da se tako izjasne na popisu, da se upišu u poseban birački spisak i aktivno učestvuju na izborima za nacionalni savit.

Listu su podržali UK „Centar za kulturu Bunjevaca“, „Bunjevačka matica“, UG „Bunjevačko kolo“ Sombor, KUD „Aleksandrovo“, KUDŽ „Bratstvo“, BEIC „Ambrozije Šarčević“, UG „Bunjevačka vila“, BKC Subatica, UG „Bunjevci“ Novi Sad, Fondacija „Mijo Mandić“.

– Matica je podržala ovu listu

Dejan Parčetić je prilikom obraćanja podnio da je UG „Bunjevačko kolo“ prilikom prošle izbora imalo 6 mandata.

– Gotovo polak proteklog mandata nismo mogli naći zajednički jezik, al smo u posljednje dvije godine, zajedničkim radom pokazali da je bunjevačka zajednica zrela i spremna za obaveze koje je očekivaje. Ovako složni smo dobitna kombinacija, jel se ne dillimo na Bunjevce iz Sombora, Subatice, Novog Sada. Jedino je ovo način koji donosi kvalitet našim Bunjevcima.

Na listi se, nuz dr Suzanu Ku-

Nakon što je u srijedu, 14. septembra, proglašena i druga lista za izbor Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine – „Složno za Bunjevce – dr Suzana Kujundžić Ostojić“ u prostorijama „Bunjevačke matice“ je u ponedjeljak, 19. septembra, održana konferencija za medije na kojoj su divanili dr Suzana Kujundžić Ostojić, nosilac liste i aktuelna pridsidnica NSBNM, Veljko Vojnić, pridsidnik „Bunjevačke matice“ i Dejan Parčetić, pridsidnik UG „Bunjevačko kolo“ Sombor, kandidati s pomenute liste.

– Smatramo da je u ovom trenutku, zbog popisa stanovništva koji nam pridstoji, al i zbog četiri godine rada, potribno da postoji određena doza sloge, podrške i razumivanja i na taj način možmo stignit dalje neg do sad. U prithodne četiri godine borili smo se za bazična prava, uspili smo da bunjevački ne samo proglasimo jezikom, nego da postane službeni u Subatici, al i u svim

drugim oblastima smo uradili velike stvari. U naredne četiri godine nastavice se borit za uki-

Dejan Parčetić, Suzana Kujundžić Ostojić i Veljko Vojnić

davanje dokumenta iz 1945. godine, da Nacionalni savit i sva druga udruženja imaju svoju kuću, kroz radne timove ćemo se potruditi okupit sve naše pripadnike kako bi ih okupili i pomogli. Da bi se planovi uradili nema tušta vrmena, mi smo zajednica koja nema tušta pripadnika, a ako se budemo okrećali samo

jel su na njoj kandidati koji su iznirili brojne rezultate u prithodnom periodu. Nju čine kadrovi koji su u stanju nastaviti ono što je Savit uspio. Želimo se zauzet, ko i do sad, za jačanje saradnje s Bunjevcima u Mađarskoj, da Bunjevci i u Mađarskoj budu priznati ko nacionalna manjina – nastavio je Veljko Vojnić.

jundžić Ostojić, nalaze i Veljko Vojnić, Dejan Parčetić, Tihomir Vrbanić, Sandra Iršević, Aleksandar Bošnjak, Antun Romić, Jadranka Tikvicki, Nikola Žuljević, Slavica Saulić, Ivan Dulić, Marija Brdarić, Gabriela Diklić, Miroslav Vojnić Hajduk, Antun Fratrić, Marina Vojnić, Ksenija Vuković, Mirko Babičković. N.S.

KONFERENCIJA LISTE „BUNJEVCI SOMBOR – SVI U JEDNOM KOLU”

„Nigujemo ono što smo sačuvali”

Republička izborna komisija proglasila je u četvrtak, 29. septembra, treću izbornu listu u okviru izbora za Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine, pod nazivom „Bunjevci Sombor – Svi u jednom kolu”. Pridstavnici ove liste, **Stipan Budimčević**, ovlašćeni predlagatelj, **Branko Pokornić**, prvi na listi i trenutno predsjednik Izvršnog odbora NSBNM, i **Marija Bošnjak**, treća na listi, održali su konferenciju za medije, u utorak, 3. oktobra.

– Našu listu čine kandidati pridloženi od strane bunjevački udruženja koji su u prithodnom periodu svojim radom dali velik doprinos u očuvanju bunjevačke kulture, tradicije, običaja, jezika, te samog identiteta Bunjevaca, BKC „Lemeški Bunjevci”, BKC

čuvali. Smatramo da su izbori slobodni, svi imaju pravo učestvovati u radu novog saziva i zato nas boli izvršen pritisak da nam veće prija pridaje liste četvero nji odustane – kazao je Budimčević.

Marija Bošnjak je istakla da je iza nje dug period bavljenja kulturom i kulturnom baštinom ovog podneblja.

– Sama ne bi mogla ništa uraditi, da nisam imala podršku svi oni koji niguju kulturu Bunjevaca, a tako želim raditi i dalje. U seoskim sridinama smo zadržali divan i običaje Bunjevaca i to treba nigovati, a to jedino možemo ovako, okupljeni zajedno.

Divaneć o idejama oko koji su se okupili Branko Pokornić ističe da je lista nastala iz nužde, jel u žurbi prilikom pridaje prve dve liste nije

Branko Pokornić

bok trag u očuvanju kulture, tradicije i običaja Bunjevaca. Iza nas stoje rad, stvaralački duh, ali tušta manifestacija poput „Izložbe božićnjaka”, „Priskakanja vatre na Sv. Ivana Cvitnjaka”, „Pos-

niz dokumentarni filmova, dičiji edukativni radionica, radionica koja niguju rad sa slamom... – kazao je Pokornić i dodao da su njevi saradnici, volonteri i aktivisti kazali da je vrijeme da i oni budu kandidati za članove Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, te je dodo.

– Kolo je simbol zajedništva, kogod u kolu igra malo bolje, kogod uči, al svi igraje zajedno. Tako i mi želimo, posli izbora, zajedništvo u Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine. Ako dobijemo glasove, biće nam to viter u leđa, kako bi nastavili raditi, kako bi naše manifestacije bile bolje, obogaćene novim sadržajima u skladu sa novim vremenom.

Nuz Branka Pokornića, Stipana Budimčevića i Mariju Bošnjak, na listi „Bunjevci Sombor – Svi u jednom kolu” nalaze se još Edita Lutkić, Ivan Lazić, Kata Kumer, Katica Peić, Petar Benčik, Marija Berećić i Dragica Horvat.

N. S.

Stipan Budimčević, Branko Pokornić i Marija Bošnjak

„Bajmak”, Bunjevci iz Lemeša, Čonoplje, Sombora, Bajmaka, Male Bosne, Đurđina. Okupili smo se zajedno, jel nigujemo ono što smo na salašima i selima sa-

bilo mista za ljude iz aktivni seoski udruženja.

– S nama su osnivači i aktivisti najpripoznatljiviji udruženja koja su svojim radom ostavili du-

većenja žita na Sv. Marka”, „Lemeška Dužijanica”, „Dužijanica u Čonoplji”, „Polivača na Vodeni ponediljak”, „Etno-festivala bunjevački nacionalni ila”, stoji i

SAOPŠTENJE SAVEZA BAČKIH
BUNJEVACA

Zašto na izborima za nacionalni savit ne mož bit jedna lista

Iz Saveza bačkih Bunjevaca stiže saopštenje pod nazivom „Zašto na izborima za nacionalni savit ne mož bit jedna lista” koje prinosimo u cilosti.

„Ako bi bila jedna lista, i da se tako navodno vidi da smo složni, ko što su neki pridlagali, to bi u stvari bila zloupotriba izbora za Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine, radi ličnog i političkog interesa za one koji bi listu diktirali.

Da bude jasno: Ako bi bila jedna lista onda nema izbora, nego bi u Nacionalnom savitu bili oni koje izdiktiraje pojedinci po svojoj volji i svom interesu.

Izbori su slobodni i na njima tribaje učestvovat svi koji misle da mogu i da tribaje bit u novom sazivu Nacionalnog savita. Sloga i zajedništvo se poka-

ziva posli izbora, kad se formira Nacionalni savit, ko i do sad. I to tako da u novom sazivu Nacionalnog savita budu izabrani kandidati sa svi lista koje učestvuju na izborima i to prema broju mandata, odnosno, prema broju glasova birača koji su svaku listu podržali.

Zato pozivamo sve Bunjevce upisane u birački spisak nek učestvuju na izborima i nek izbori budu fer i poštteni, pa da tako dobijemo nov Nacionalni savit koji će nastaviti dobro raditi za interese Bunjevaca”.

SBB

NA POPISU
STANOVNIŠTVA

IZJASNI SE SLOBODNO

ZNAM KO SAM BUNJEVAC BUNJEVKA

DIVANIM BUNJEVAČKI

KO KADGOD NAŠI STARI

МИНИСТАРСТВО ЗА ДЕТЕСКА
И МАЈИНСКА ПРАВА
И ДРУШТВЕНИ ДИЈАЛОГ

#EY
ЗА ТЕБЕ

#StrongerTogether
#JačiSmoZajedno

Svi mi, zajedno, činimo Srbiju!

Slobodno se izjasni o svojoj nacionalnoj pripadnosti!

Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2022.

Učestvuj u popisu – ostavi trag

Od 1. do 31. oktobra 2022.

Србија
ПОПИС 2022

popis2022.stat.gov.rs | infocentar: 0800 444 005

Попис 2022. спроводи Републички завод за статистику

Овај материјал је направљен уз финансијску подршку Европске уније и Владе Савезне Републике Немачке. За његов садржај одговоран је Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH и његов садржај не изражава нужно ставове Европске уније и Владе Савезне Републике Немачке.

Info centar Popisa 2022. počeo s radom

Info-centar Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova 2022. počeo je s radom 15. septembra 2022. Pozivom Info-centra, putem broja telefona 0800 444 005, građanima će se javljati operateri koji će davati potrebne informacije, ko i odgovore na sva pitanja koja se odnose na Popis 2022.

Pozivi ka Info-centru su besplatni i dostupni s teritorije cijele Srbije, iz fiksne mreže Telekom Srbije i mobilni mreža.

Radno vrijeme Info-centra je od 8 do 20 sati – svakog dana.

Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Republici Srbiji sprovodi se u periodu od 1. do 31. oktobra 2022. go-

dine, u skladu sa Zakonom o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova 2022. godine („Službeni glasnik RS”, br. 9/2020 i 35/2021).

Sve informacije o Popisu 2022 dostupne su i na veb-sajtu Republičkog zavoda za statistiku www.stat.gov.rs i na veb-sajtu Popisa:

popis2022.stat.gov.rs

Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Republici Srbiji 2022. finansiran je sredstvima EU i kofinansiran sredstvima Vlade Republike Srbije.

Odsik za komunikaciju i informisanje
Republički zavod za statistiku

ЗА СВЕ ИНФОРМАЦИЈЕ ПОЗОВИТЕ ИНФО-ЦЕНТАР НА БРОЈ:

0800 444 005

Obavištenje

U skladu s članom 47. stav 3. Zakona o nacionalnim savetima nacionalni manjina i članom 3. stav 1. Pravilnika o načinu vođenja obaškog biračkog spiska nacionalne manjine, upis u obaški birački spisak vrši se isključivo na lični zahtev pripadnika nacionalne manjine, koji se svojeručno potpisao podnosi u pisanoj formi opštinskoj, odnosno varoškoj upravi prema mestu pribivališta, odnosno mestu boravišta za interno raseljena lica.

Lica koja će steći punoliktvo zaključno sa 13. novembrom 2022. godine, a nisu upisana u obaški birački spisak nacionalni manjina, mogu ostvariti svoje izborno pravo ukoliko do 28. oktobra 2022. godine, tj. do zaključenja obaškog biračkog spiska nacionalni manjina izvrše upis u dio jedinstvenog biračkog spiska za Varoš Subaticu.

U skladu sa članom 5. stav 1. Pravilnika brisanje iz obaškog biračkog spiska vrši se po službenoj dužnosti el na osnovu zahteva za brisanje koji se svojeručno potpisao podnosi u pisanoj formi opštinskoj, odnosno varoškoj upravi prema mestu pribivališta podnosioca zahteva, odnosno mestu boravišta za interno raseljena lica.

U skladu s članom 7. navedenog Pravilnika pravo na uvid u obaški birački spisak ima svaki pripadnik nacionalne manjine u cilju provire lični podataka upisani u obaški birački spisak po mestu pribivališta, odnosno boravišta za interno raseljena lica u skladu sa zakonom koji uređiva zaštitu podataka o ličnosti.

Uvid u obaški birački spisak u skladu sa zakonom koji uređiva zaštitu podataka o ličnosti može se izvršiti i elektronskim putem na zvaničnoj internet stranici Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog Republike Srbije unošenjem podataka o Jedinstvenom matičnom broju građana.

Ovlašćeni pridstavnici nosilaca potvrđeni izborni lista imaju pravo uvida u obaški birački spisak, ko i uvida u službenu dokumentaciju na osnovu koje organ nadležan za vođenje obaškog biračkog spiska vrši upis, brisanje, izmine, dopune el ispravke biračkog spiska, u skladu sa zakonom.

Varoška uprava Varoši Subatice, ko nadležan organ za ažuriranje

dila obaškog biračkog spiska nacionalne manjine, vrši upis birača koji nisu upisani u obaški birački spisak, ko i prominu podataka u istom, sve do njegovog zaključenja, odnosno do 28. oktobra 2022. godine u 24:00 sati.

Od zaključenja obaški birački spiskova nacionalni manjina pa do 72 sati prije dana održavanja izbora tj. 9. novembra 2022. godine u 24:00 sati, upis birača koji nisu upisani u birački spisak i promine u istom vrši ministarstvo nadležno za vođenje biračkog spiska. Nakon zaključenja obaškog biračkog spiska Varoške uprave Varoši Subatice zahtev za upis promina u isti, s priložima, dostavlja elektronskim putem nadležnom Ministarstvu bez odlaganja.

Uvid u dio obaškog biračkog spiska nacionalni manjina ko i upis, brisanje, izmine, dopune i ispravke možete izvršiti svakog radnog dana u Službi za opštu upravu i zajedničke poslove u okviru Sekretarijata za opštu upravu i zajedničke poslove Varoške uprave Varoši Subatice – objekat Varoške kuće, Trg Slobode broj 1, II sprat, soba 215 u periodu od 07:00 do 15:00 sati i subotom od 09:00 do 12:00 sati, ko i u Misnim kancelarijama prema sledećem radnom vremenu isti i to:

MISNA KANCELARIJA PALIĆ za naseljena mesta Palić, Šupljak, Hajdukovo i Kraljev brig u prostorijama Misne kancelarije Palić, svaki radni dan od 7:00 do 15:00 sati.

MISNA KANCELARIJA BAJMAK za naseljena mesta Bajmak i Mišićovo: u prostorijama Misne kancelarije Bajmak, utorkom, sridom i petkom od 7:00 do 15:00 sati.

MISNA KANCELARIJA ČANTAVIR za naseljena mesta Čantavir, Višnjovac i Bačko Dušanovo: u prostorijama Misne kancelarije Čantavir, ponediljkom, sridom i petkom od 7:00 do 15:00 sati.

MISNA KANCELARIJA TAVANKUT za naseljena mesta Gornji Tavankut, Dolnji Tavankut i Mirgeš: u prostorijama Misne kancelarije Tavankut, ponediljkom i četvrtkom od 7:00 do 15:00 sati.

MISNA KANCELARIJA STARI ŽEDNIK za naseljena mesta Stari Žednik, Novi Žednik i Đurđin: u prostorijama Misne kancelarije Stari Žednik, utorkom i četvrtkom od 7:00 do 15:00 sati.

IN MEMORIAM

**Zlatko
Pančić**

(1962-2022)

U Subotici je preminio i saranjen Zlatko Pančić, dugogodišnji saradnik više bunjevački udruženja i učesnik brojni projekata i manifestacija.

Do vične kuće na Bajskom groblju ispratili su ga najmiliji, supruga Nataša, ćer Maja, sin Slaven i snaja Ivana, nuz velik broj prisutne rodbine i prijatelja. Saranu je pridvodio i poslidnji blagoslov podilio na bunjevačkom jeziku ko porodični prijatelj familije Pančić vlč. Nebojša Stipić, kapelan Katedrale „Imena Marijinog“ u Novom Sadu i vlč. Tomislav Vojnić Mijatov, kapelan crkve Svetog Jurja u Subatici.

Zlatko je rođen i školovo se u Subatici, radni vik provo je u administraciji „Medicinskog centra“ u Subatici, odakaleg je 2021. godine očo u penziju. Od svoje šesnajste godine bio je član folklorne sekcije KUDŽ „Bratstvo“, a ko veteran folklornog ansambla zadnji put je nastupo je 2018. godine, na Festivalu bunjevačkog narodnog stvaralaštva.

Bio je član Amaterske dramske grupe KUD „Bunjevka“, di je učestvovalo u mnogim prdstavama, običajima i skečovima. U poslidnje dvi prdstave „Zemlja naši pradi-dova“ i „Nasliđe naši pridaka“ sjajno je izvo jednu od glavni uloga. Bio je član Organizacionog odbora za organizaciju nacionalni praznika bunjevačke nacionalne manjine pri NSBNM.

Dragi Zlatko, fala ti na svemu, za tobom je ostala velika praznina, tuga i bol. Pokoj vični daruj mu Gospodine.

KUD „Bunjevka“

IN MEMORIAM

**Katica
Marganić**

(1943-2022)

Pridvođena velečasnim, tužna povorka, laganim korakom ispratila je 29. septembra Katicu Marganić, plemenito i blago biće, do njezine vične kuće i počinka na bajmačkom groblju. Njezin sin Dragan sučelio se s gorkom istinom da je izgubio najbližu osobu. Prazna kuća i nima tišina svakodnevno će ga podsjećati na mater koja se uvijek većma brinila za njega i njegovo zdravlje neg za svoje. I rodbini, prijateljima i komšijama, što su se dostojanstveno, s poštivanjem od nje opraštali, svima je bilo žao i teško.

Katicu život nije mazio. Brojni nemili događaji ostavili su na njoj svoje tragove. Ipak, i pokraj nje, ona se hrabro probijala kroz život. Sa sedamnaest godina, ko gimnazijalka, ostala je sama u kući. Gimnaziju je završila i imala veliku želju za dalje školovanje, al to nije bilo moguće. Gotovo cio radni vik provela je u Subatičkoj bolnici u knjigovodstvu. I na poslu i u društvu bila je omiljena osoba koja je, kad zatriba, svesrdno pružala pomoć. Bila je skromna i nenametljiva, trpeljiva i nesebična i po tome će je pamtit oni koji su je poznavali.

Nuz obaveze na radnom mistu, putovanje i tušta poslova u kući i prostranoj avliji, stizala je da slika, veze, čita knjige i niguje cvijeće. Svoja sićanja, na rano ditinjstvo provedeno kod dide i majke na salašu, pritočila je u stihove. Ono što je posebno ispunjavalo bila je gluma. Imala je za nju dara i njom se bavila od školski dana pa sve do nekoliko poslidnji godina. Upoznala sam je 2005. godine, zapazila njezin talenat za glumu i ufriško posli tog napravile smo plan za dalju saradnju. S lakoćom je oživila lik snaš Kate iz moji monodrama. S jednom od nje, na zonskoj smotri amaterskog dramskog stvaralaštva u Novom Bečeju, osvojila je prvu nagradu za izvedbu. Uslidila su brojna gostovanja po varoši, okolnim selima, u Somboru, Lemešu, Kikindi... U to vrime, kazivala mi je, da je skoro svi u Bajmaku zovu snaš Kata. Bila je član Bunjevačke maticе, KUD-a u Bajmaku i aktivni učesnik brojni dešavanja vezani za bunjevačke običaje, izložbe, priredbe i druženja.

Poslidnji godina vid joj se gubio, snaga je napuštala. Lagano je kopnila. Nije se žalila, nije kukala, al se naslućivalo da joj i volja za životom splasnjava. Njezino ovozemaljsko življenje završilo se turobnim poslidnjim činom.

Katica nas je napuštala samo fizički, al njezin lik, riči i uspomene živice i trajat duže od života.

G. Diklić

SUBATICA NA BUNJEVAČKOM – HRONIKA ZA SEPTEMBAR

Skupština o novim ulaganjima u Palić

U četvrtak, 8. septembra, u Velikoj vićnici Varoške kuće, održana je 26. sidnica Skupštine Varoši. Prid odbornicima se našlo samo 9 tačaka, al se polemika ipak povelala i to oko tačke koja se odnosila na donošenje Rišenja o davanju saglasnosti na Program o izmini i dopuni Programa poslovanja DOO „Park Palić“ za tekuću godinu.

Odbornik Pokreta građanske Subatice **Miroslav Milojević** dotako se izvištaja budžetske inspekcije u Akva parku:

– **Utrošeno je oko 5 miliona evra sridstava, a na tom objektu je izgrađeno vrlo, vrlo malo. Kad je prominjena vlast 2020. godine i gazdovanje priduzećom „Park Palić“ je priuzo Savez vojvođanski Mađara. Gospodin Istvan Pastor je dao nika izjave o nepravilnostima koje su se dešavale u tom periodu. Naravno, tu je angažovana i budžetska inspekcija koja je konstatovala određene stvari i taj izvištaj je prosliđen građevinskom inspektoru Varoši Subatice – kazo je Milojević i dodo:**

– **Mi se nadamo da će nika buduća vlast, kad dođe do promine, istražiti sve što se desilo u tom periodu od 2018. do 2020. godine. Nisam imo uvid u dokumenta, znači, ja ne možem kazat di se desio problem i nisam ekspert za taka istraživanja.**

Prema ričima **Stevana Bakića**, gradonačelnika Subatice, malverzacije nisu pronađene nit zabilježene:

– **Budžetska inspekcija je došla na zajednički poziv gospodina Istvana Pastora i mene. Malverzacije koje gospodin spominje u zapisniku ne postoje. Određeni propusti u projektno-tehničkoj dokumentaciji postoje. Kako je meni u usmenom divanu kazano, to su i normalni propusti za jedan tako kapitalan projekat. Država je obezbedila nedostajuća sridstva. Varoš je za ovaj projekat opridilila 113 miliona dinara, očekivamo da u što kraćem roku ovaj projekat bude završen.**

Prema ričima **Janoša Nagela**, pridsidnika Odborničke grupe Saveza vojvođanski Mađara radovi se u ovom trenutku nastavljaju.

Na sidnici je usvojen trogodišnji Program energetske efikasnosti varoši, a doneta je i Odluka o osnivanju budžetskog fonda za podsticanje razvoja mladi talenata Varoši Subatice. Na dnevnom redu 26. sidnice bila su i nika kadrovska i personalna pitanja.

Obilježena slava vatrogasaca-spasilaca i Dan sektora za vanredne situacije

Pripadnici subatičkog Vatrogasno-spasilačkog bataljona su u subatu, 17. septembra, obilježili slavu vatrogasaca-spasilaca, Prisvetu Bogorodicu Nesagorivu kupinu i Dan sektora za vanredne situacije.

Prema ričima **Zorana Bjelića**, načelnika Odiljenja za vanredne situacije u Subatici, ova dva značajna datuma obilježavaju se svečano u prostorijama Vatrogasno-spasilačkog bataljona:

– **Sektor za vanredne situacije obilježava Dan osnivanja našeg Sektora za vanredne situacije ko objedinjene službe koja je stvorena za potrebe zaštite i spasavanja na nivou države Srbije.**

Goran Ljubisavljević, komandant Vatrogasno-spasilačkog bataljona u Subatici, istako je da se tokom ove nedilje ovim povodom održava više aktivnosti usmireni prija svega na dicu:

– **Vatrogasci spasioci svakog 17. septembra obilježavaju svoju krs-**

nu slavu Prisvetu Bogorodicu Nesagorivu kupinu. Ideja za priuzimanjem te slave došla je kad su radnici Vatrogasno-spasilački jedinica, odnosno Sektor za Vanredne situacije bili aktivni na formiranju vatrogasne jedinice u manastiru Hilandar. Tokom ove nedilje održava se više edukacija dice pridskolskog i školskog uzrasta, a održava se i jedan tehničko-taktički zbor.

Oni najmlađi su na varoškom trgu imali prilike vidit kako to naši heroji reaguju u vanrednim okolnostima, al i upoznat se s opremom vatrogasaca.

Obalazak radova u Mirgešu i Subatici

Pridsidnik Pokrajinske vlade **Igor Mirović** obošo je radove na izgradnji kolovoza u Mirgešu i rekonstrukciji Narodnog pozorišta u Subatici. Ovom prilikom Mirović je uručio gradonačelniku Subatice aneks Ugovora o prinosu sridstava za nastavak finansiranja radova na zgradi Narodnog pozorišta i istako ovim povodom da razloga za optimizam ima:

– **Optimizam temeljimo na činjenici da smo danas uručili rišenje o obezbeđivanju neophodni sridstava, 274 miliona koja će, nadam se posli sprovedene procedure, bit dovoljna da tu poslednju 8/2 fazu realizujemo u planiranom roku i omogućimo da 1. septembra počme pozorišna sezona ko što je to uobičajeno i red u pozorišnom životu. Naravno, posli tog ćemo oma pristupit i planiranju i realizaciji uređenja Koncertne dvorane. Taj poso će takođe pomoć Pokrajinska administracija. Ko što znate u vrime u kojem sam rukovodio Pokrajinskom administracijom mi nemamo nijedan nezavršen objekat, nijedan nezavršen proneviren poso. Naše finansije smo uredili tako da možemo i da damo konkretne planove i obećamo realizaciju određeni poslova.**

Gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić** i pridsidnik Pokrajinske vlade obašli su istog dana i radove na asfaltiranju ulica u Mirgešu. Radovi se realizuju u sklopu projekta „Izgradnja i rehabilitacija saobraćajne infrastrukture u Subatici“, istako je gradonačelnik:

– **Ostalo je još da se uradi, a to smo i danas obašli, ulice Rozike Vuković i Višnjina ulica u Misnoj zajednici Mirgeš. U tom obalasku smo vidili da se dinamika radova odvija planiranim tokom, na opšte zadovoljstvo stanovnika Mirgeša koji sami kažu da više od 10 godina u ovoj misnoj zajednici nije uređena nijedna ulica. Dužina Višnjine ulice je 1.400 metara, a Rozike Vukovića je 600 metara. Vridnost oba projekta je 41 milion i 500 iljada dinara. Širina je tri metra. Ostalo je još 4. jul - MZ „Kelebija“, Samoborska - MZ „Mali Radanovac“ i u Višnjovcu Zmaj Jovina.**

U sklopu oblaska kapitalni projekata u varoši pridsidnik Pokrajinske vlade obošo je i Dom za dicu ometenu u razvoju „Kolivka“.

Odata počast žrtvama nacističkog terora u Žutoj kući

Polaganjem vinca na spomen-ploču na Žutoj kući odata je počast žrtvama nacističkog terora koje su mučene u toj zgradi. Prema ričima **dr Margarete Bašaragin**, povirenice Udruženja „Ženske studije“ iz Novog Sada, koja je inicijator nigovanja sićanja na ove žrtve, tušta je oni koji nisu ni priživili stravične povride dobijene u ovoj zradi koja je sridinom septembra pritvorena u mučilište:

– **15. septembra 1941. godine ode je oformljena obavištajna cen-**

trala nacističke okupatorske vlasti i počelo je masovno hapšenje svi naši varoščani i varoščanki koji su se protivili takom jednom režimu. Oni su ode mučeni, batinani na najsurovije moguće načine. Od postavljanja rena na glavu koji im se slivo u oči, pa do stezanja polni organa, batinjanja stopala, mnoge od osoba koje su ovako mučene su podlegle tim mučenjima i priminili su. Moram istaknuti da se među njima nalaze i muške i ženske osobe. Između dva svetska rata desio se veliki štrajk seljaka i seljanki ode u Subaticu i krenila je jedna velika kolona iz Tavankuta. Po zabiluženim sićanjima Ide Sabo stoje je i podatak da je na čelu kolone bio red žena i kako su se one približavale Varoškoj kući, panduri nisu znali šta s njima raditi. Bilo im je čudno i neubičajeno da žene učestvuju u tako jednom javnom dešavanju i nisu ji tukli. Svega 10-15 godina kasnije tako pitanje se nije postavljalo. Onda su i one ko i njevi saborci ode izlagane toj torturi – istakla je Margareta Bašaragin.

Na spomen-ploči na Žutoj kući piše – „Žuta kuća, svjedok tvoji sićanja, dio tvoje svisti 1941-1944.”

75 godina postojanja i rada JKP „Čistoća i zelenilo”

Javno komunalno preduzeće „Čistoća i zelenilo” svečanom sidnicom u Velikoj vićnici Varoške kuće obilježilo je 75 godina postojanja i rada i 135 godina održavanja javne higijene u varoši.

Direktor preduzeća Slobodan Milošev zafalio se predstavnicima lokalne samouprave na značajnoj podršci:

– Finansijaska sridstva koja su izdvojena iz budžeta Varoši pomogla su preduzeću kad je to bilo neophodno za kupovinu opreme i radni mašina. Poslovanje preduzeća krenulo se uzlaznom putanjom, u svakom segmentu realizovan je trend pozitivni finansijski rezultata, realizovane su investicije u osnovna sridstva, nabavljana su moderna komunalna vozila i radne mašine. Vršena je obnova i rekonstrukcija objekata u cilju poboljšanja energetske efikasnosti ko i u cilju stvaranja prijatnijeg okruženja za naše zaposlene. Zastarela računarska oprema zaminjena je savremenom, postavljen je i integralni informacioni sistem koji je podrška svim procesima u preduzeću. U proteklom periodu preduzeće je izvršilo proširenje i rekonstrukciju Prihvatilišta za napuštene životinje tako da Varoš Subatica sad ima reprezentativno Prihvatilište koje zadovoljava vrlo visoke standarde za smišta i zbrinjavanje napušteni pasa i mačaka. Pored tog, preduzeće je realizovalo nabavku i podilu tipski posuda za odlaganje čvrstog komunalnog otpada svim varoščanima na teritoriji Subatice. Izradilo je Projekat sanacije i rekultivacije nesanitarne deponije Aleksandrovačka bara.

Prilikom da se na svečanoj sidnici obrati prisutnima iskoristio je i gradonačelnik Subatice Stevan Bakić:

– „Čistoća i zelenilo” će u bliskoj budućnosti biti važan činilac u Regionalnom sistemu upravljanja otpadom, a potvrda te značajne uloge je i posita ministarke životne sridine Irene Vujović ovom preduzeću u februaru ove godine. Tad je u vidu donacije Varoši Subatici i opština Senta, Kanjiža, Bačka Topola, Mali Idoš, Novi Kneževac i Čoka dodijeljeno 25 novi auto-smećara i auto-podizača za kontejnere, od koji je za „Čistoću i zelenilo” dostavljeno 8 auto-smećara i 2 auto-podizača. U cilju unapređenja životne sridine od septembra prošle godine do danas uklonjeno je 8 divlji deponija s teritorije naše varoši.

Značajan jubilej predstavnicima ovog preduzeća čestito je i pridsidnik Skupštine varoši dr Balint Pastor:

– Što se tiče nadležnosti ovog preduzeća to je odvoženje i depono-

vanje otpada, održavanje javni površina i zoo higijena. Znači sve to spada u nadležnost ovog preduzeća koje ima skoro 300 zaposleni i održava čistoću i odvozi otpad iz približno 40 hiljada domaćinstava iz varoši i prigradski misni zajednica. Tu bi istako i održavanje zeleni površina i nastojanje preduzeća da se ova varoš sačuva onaka kaka triba biti.

U sklopu obilježavanja jubileja preduzeća u centru varoši održana je i smotra mehanizacije ovog preduzeća koja je najviše obradovala one najmlađe.

Sporazum o poslovno-tehničkoj saradnji

U sklopu projekta „Zajedno do uspiha” Slobodna zona Subatica potpisala je u ponedjeljak, 26. septembra, u Plavoj sali Varoške kuće Sporazum o poslovno-tehničkoj saradnji s ustanovama iz oblasti, nauke, prosvite, s predstavnicima razvojnih agencija i ostalim zainteresovanim privrednim društvima. Saša Gravorac, direktor Slobodne zone Subatica, istako je ovom prilikom da je izuzetno zadovoljan odzivom subjekata koji su iskazali želju potpisati ovaj sporazum:

– Izuzetno smo ponosni zbog činjenice da se danas 20 subjekata opredijelilo potpisati Sporazum o poslovno-tehničkoj saradnji s našim privrednim društvom. Ovaj projekat smo nazvali „Zajedno do uspiha” budući da je cilj da se kroz ove sporazume intenziviraju naši projektni kapaciteti, budući da planiramo kroz ovaj proces aplicirati na domaće i međunarodne projekte, ko i razmijene informacija sa našim korisnicima sa kojima ćemo potpisati ovaj sporazum. Danas tu imamo predstavnike Privredne komore Srbije, Unije poslodavaca Srbije, imamo naše kolege iz Poslovne zone Banja Luka, predstavnike sridnji škola na području Varoši Subatice, predstavnike Visoke tehničke škole, Ekonomskog fakulteta, javni preduzeća, tu su predstavnici Sindikata, zatim naši korisnici Subatički IT klaster, zaista raznovrsna struktura učesnika.

Projekat je podržala i lokalna samouprava, istako je Srđan Samardžić, član Varošskog vića zadužen za oblast privrede:

– Okupili smo se s ciljom da prisustvujemo jednom važnom događaju za Subaticu, a to je potpisivanje Sporazuma o poslovno-tehničkoj saradnji između Slobodne zone i velikog broja institucija i ustanova i preduzeća, upravo sa ciljom podrške projektu „Zajedno do uspiha”. Ono što je jako važno, rezultat ovog biće sinergijski efekat, jednostavno, zajedničko nastojanje da sa aspekta, nauke, privrede, tehnologije, znanja unaprijedimo u viši stepen prisustvo Subatici i u projektnoj percepciji i u dosta sfera razvoja.

I Dušan Pavlović, direktor Gimnazije „Svetozar Marković”, ističe da je ova obrazovna ustanova jedna od potpisnika sporazuma:

– Gimnazija od ove školske godine želi konkurisati na IPA projektu i konkretno kroz nova specijalistička odijeljenja realizovati saradnju s drugim privrednim organima u varoši. Da tako podignemo i kvalitet nastave, a i da varoš zna s kakim resursima, budućim studentima, raspolaže privredna sridina.

Projekat će biti realizovan u nekoliko etapa, a potpisivanje sporazuma predstavlja prvu etapu.

„Kolivka” dobila novu senzornu sobu i rekonstruisan litnjikovac

Gradonačelnik Subatice Stevan Bakić oboja je sa svojim saradnicima novu senzornu sobu koja je otvorena za korisnike Dnevnog boravka „Zvezdice” u sklopu Doma za dicu ometenu u razvoju „Kolivka”. U Do-

mu je otvoren i nov litnjikovac u dvorištu, a vrijdnost ovi radova je 2,4 miliona dinara, 1,7 miliona dinara za senzornu sobu i 700.000 dinara za litnjikovac.

Prema riječima gradonačelnika uskoro se završavaju i ostali radovi na rekonstrukciji Doma u koja su uložena značajna sridstva:

– **Zafalio bi se Kancelariji za upravljanje javnim ulaganjima Vlade Republike Srbije koja je pripoznala potrebe i značaj ove ustanove kako za Varoš Subaticu, tako i za Republiku Srbiju, i opredilila 870 miliona dinara za rekonstrukciju i izgradnju kako novi objekata tako i postojećeg objekta. Zafalio bih se i Ministarstvu za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja koje je obezbudilo dodatna sridstva za opremanje ovoga objekta. Posli svi ovi ulaganja možem slobodno zaključiti da je ova ustanova ne samo u Srbiji nego u jednom kompletnom regionu na najvišem mogućem nivou i urađena je po najsavremenijim svjetskim standardima.**

Varoš Subatica je obezbudila sridstva za funkcionisanje Dnevnog boravka „Zvezdice“ u visini od preko 10 miliona dinara ko i za rad i funkcionisanje objekta u Banijskoj ulici u visini od 10 miliona i 670 iljada dinara.

Da će senzorna soba značajno unapredit rad s dicom potvrdio je i direktor ustanove **Stojan Soković**:

– **Senzorna soba predstavlja jedan interaktivni prostor koji služi za razvijanje i podsticanje čula dodira, sluha i vida za dicu sa smetnjama u razvoju koji imaju smetnje u senzornoj integraciji. Sve aktivnosti u senzornoj sobi pružaju naši zaposleni vaspitači i stručni saradnici koji su osposobljeni za taj dio posla. U ovako stimulirajućoj i relaksirajućoj atmosferi podstiče se razvoj i kordinacija pokreta i govora. Cilj je da senzorna soba funkcioniše tako da se osobama sa smetnjama u razvoju pomogne da se na što lakši i adekvatniji način povežu sa svojom okolinom i razviju svoje vištine koje im pomažu.**

Dnevni boravak za dicu do 18 godina u Domu za dicu ometenu u razvoju „Kolivka“ trenutno pohađa 27 dice.

„Dani Srpske u Srbiji“

U 10 varoši u Srbiji, med kojima je i Subatica, održana je tradicionalna manifestacija „Dani Srpske u Srbiji“. Tim povodom gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić** sasto se s ministrom za evropske integracije i međunarodnu saradnju Republike Srpske **Zlatanom Klokićem**, šefom Pridstavništva Republike Srpske u Srbiji **Mladenom Cicovićem** i pridstavnicima varoši i opština iz Republike Srpske.

Gradonačelnik Subatice iskoristio je priliku pofalit odnose dvi zemalje:

– **Podsitiću vas, u februaru 2021. godine u Varoškoj kući smo imali srdačan susrit gospodin Cicović i ja, i onda smo zaključili kako Varoš Subatica ima veliki potencijal za saradnju kako sa cilovitom Republikom Srpskom tako i sa pojedinim varošima i opštinama i konstatovali smo da je na teritoriji varoši aktivno više zavičajni udruženja koja su veliki potencijal za učvršćenje te saradnje izmed Republike Srpske i Srbije. Gospodin Cicović i ja smo tada dogovorili da ćemo intenzivirati i unapredit još više tu saradnju, a kasnije kroz veliki broj planova, susrita, zajednički aktivnosti to se realizovalo, a došlo je i najjači događaj koji je to sve potvrdio, u junu kad je gradonačelnik Gradiške gospodin Zoran Adžić sa svojom delegacijom posutio Slobodnu zonu Subatice, konkretno kompaniju Ametek, di je takođe bilo izuzetno i konstruktivni divana.**

Glavna tema sastanka u Plavoj sali Varoške kuće bilo je poslovanje Slobodne zone Subatica koje predstavlja pravi primer dobre prakse, istako je

posli sastanka ministar za evropske integracije i međunarodnu saradnju Republike Srpske, **Zlatan Klokić**:

– **Najbolje je učiti od najbolji, a najbolja je svakako Slobodna zona Subatica i nadam se da ćemo u vrjmenu koje je prid nama i u Republici Srpskoj niki od jedinica Lokalne samouprave imat priliku osnovat svoju Prividnu zonu po ugledu na Subaticu.**

Šef Pridstavništva Republike Srpske u Srbiji, **Mladen Cicović** istako je da se manifestacija „Dani Srpske u Srbiji“ održava 10. put:

– **Pridstavništvo Republike Srpske ode u Srbiji radi na onom što nam i jeste osnovni zadatak da podstičemo i jačamo saradnju nas iz Republike Srpske sa nama ode u Srbiji, i brez vas cigurno sve ovo što mi radimo ne bi bilo vidljivo i ne bi bilo dostupno široj javnosti. Pridstavništvo Republike Srpske ode u Srbiji je organizator manifestacije „Dani Srpske u Srbiji“ koju smo započeli 2013. godine i eto ove godine kad Republika Srpska slavi 30 godina, mi organizujemo deset jubilarnu manifestaciju u 10 varoši širom Srbije. To je nama bila velika obaveza kad slavimo 30 godina da na najbolji način pridstavimo šta je ono što je Republika Srpska danas, i šta je ono što Republika Srpska želi bit u budućnosti.**

Manifestacija „Dani Srpske u Srbiji“ održana je u periodu od 8. do 14. septembra.

„Zavičajni dani“ niguju srpsku kulturu i tradiciju

U okviru Zavičajni dana, tradicionalne manifestacije koja niguje srpsku kulturu i tradiciju, od 5. do 11. septembra u varoši su organizovani brojni programi u organizaciji Saveza srpski udruženja Severno-bačkog okruga. U škuli u Bajmaku odigrana je pridstava poznatog dičijeg pisca, **Todea Nikoletića**. Ovogodišnje Zavičajne dane u Velikoj vičnici Varoške kuće svečano je otvorio gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić**, koji je ovom prilikom istako važnost održavanja manifestacije, dodajući da saradnja naše države i Republike Srpske nikada nije bila bolja i kvalitetenija neg danas.

U sklopu kulturno-umitničkog programa publika je imala prilike uživati u koncertima **Danice Crnogorčević** nuz pratnju hora i orkestra „Sinova Manjače“, a potom i **Dejana Petrovića** i „Big bend-a“. Manifestaciju je pratio i tradicionalni vašar stari zanata i rukotvorina, a organizovana je i sad već tradicionalna Akcija dobrovoljnog davanja krvi.

Svitski dan prevencije samoubistva

Međunarodna asocijacija za prevenciju samoubistva (IASP) nuz podršku Svitske zdravstvene organizacije od 2003. godine obilježava 10. septembar ko Svitski dan prevencije samoubistva. Tema obilježavanja „Stvaranje nade kroz akciju“ je ista od 2021. do 2023. godine i ima za cilj svima uliti povirenje i snagu i podsiti nas da postoji alternativa samoubistvu. Ovim povodom Centar za promociju zdravlja, Zavoda za javno zdravlje izdo je saopštenje u kojem se ističe da iako globalna stopa suicida pokazuje znake padanja, procina je da godišnje 703.000 ljudi u svitu izgubi život zbog samoubistva, el jedan na svaki 100 smrtni slučajeva (1,3%). Priko polovine smrtni slučajeva zbog suicida (58%) dogodi se prija navršene 50. godine života. Iako su stope suicida najviše kod osoba stariji od 65 godina, zabrinjava podatak da je globalno suicid četvrti vodeći uzrok smrti osoba uzrasta od 15. do 29. godine. Dok se većina smrtni slučajeva uslid suicida dešava u zemljama s niskim i sridnjim prihodima (77%), najveća starosno standardizovana stopa samoubistva je u zemljama sa visokim prihodima. Stopa suicida je dvostruko veće kod muškaraca

ca neg kod žena. Srbija spada u zemlje sa sridnje visokim stopama suicida (12,9 na 100.000), a prošle godine su 883 osobe izvršile suicid (669 muškarca i 214 žena, podaci RZZS). Stope su najviše na severu zemlje, u Severno-bačkom okrugu (29,1 na 100.000). U Severno-bačkom okrugu je prošle godine 50 osoba izvršilo suicid, a više je muškaraca (39 ili 76,5%). Više od trećine osoba je mlađe od 50 godina (36%), 30% su uzrasta od 50 do 70 godina, a 34% su stariji od 70 godina. Pandemija COVID-19 je povećala ranjivost velikog broja ljudi u svitu i uticala na povećanje stopa suicidalni ideja, pokušaja samoubistva i samopovriđivanja. Značajno više su pogođene žene, mladi ljudi, oni sa već postojećim mentalnim zdravstvenim problemima, oni čiji se radni status prominio i oni sa nižim socio-ekonomskim stanjom.

Suicidalno ponašanje je vrlo složeno. Faktori rizika su brojni i različiti, a stručnjaci ističu da su vodeći raniji pokušaj suicida i mentalni i psihički poremećaji (na prvom mistu depresija i zloupotreba alkohola). Doživljene traume, nasilje el zlostavljanje, žalost zbog gubitka, katastrofe, migracije i izolacija su snažno povezani sa samoubilačkim ponašanjem. Brze neplanirane reakcije brez promišljanja o poslasticama u situacijama veliki finansijski gubitaka, prikada partnerske veze el teške bolesti mogu bit uzrok suicida. Osam od 10 osoba koje se ubiju daju jasne znake upozorenja o svojim suicidalnim namirama. Važno je da znate koji su upozoravajući znaci suicida. Oni uključivaje beznade, osičaj zarobljenosti (da nema izlaza), anksioznost i uznemirenost, povlačenja iz društva (izbigavanje prijatelja i porodice), bis (i to nekontrolisan bis), traženje osvite, nepromišljeno ponašanje, el upuštanje u rizične aktivnosti, povećana upotreba alkohola el droga, nemogućnost spavanja el stalno spavanje i dramatične promine raspoloženja. Svi mi možemo dat doprinos, brez obzira koliko bio mali. Svi možemo odvojiti vrime i divanit s kimegod, stoji u saopštenju Centra za promociju zdravlja, Zavoda za javno zdravlje Subatica.

Svečano otvoren Muzej porculana

U Subatici, u ulici Matije Korvina 11, svečano je otvoren Muzej porculana. Osnivač Muzeja je Udruženje varošćana „Muzej porculana iz naši kuća“.

Prema ričima **Nikole Slavića**, pridsidnika Udruženja zainteresovani varošćani imaće prilike viditi porculan koji se koristio el se i dalje koristi na ovim prostorima:

– Radi se o predmetima izuzetne lipote, ne samo forme, već i ručnog oslikavanja, radi se o onom što je u tradiciji ljudi sa ovi prostora, i virujete da mene ovako ko čovika i čudi da već nije štogod slično otvoreno s obzirom na tradiciju i prisutnost u našim životima ovog porculana. Zato mislim da je ovo potribno našoj varoši i da je Subatica pravo misto za jedan ovaki muzej. Misija našeg udruženja je da mladi ljudi, naši učenici, dica na jednom mistu vide i oste ove predmete, jel ako slika vridi hiljadu riči onda koliko to zaista vridi kad to vidite i uživo.

Muzej je svečano otvorio gradonačelnik Subatice **Stevan Bakić**:

– U kratkoj positi upoznat sam da je izložbeni prostor smišten na 116 kvadratni metara u kojem je izloženo priko 2.000 proizvoda od porculana izuzetno vridni eksponati, jako dugo sakupljani, i nadam se da će jedan ovaki izložbeni prostor s ovako vridnim eksponatima od porculana koristiti i varoši i široj zajednici kako u obrazovne tako i u turističke svrhe.

Eksponati su prema ričima pridsavnika Udruženja skupljani 5 godina. Muzej je posli svečanog otvaranja otvoren i za sve zainteresovane positi-
oce.

U Subatici je održano 29. izdanje Međunarodnog festival pozorišta za dicu

Od 18. do 23. septembra održano je 29. izdanje Međunarodnog festivala pozorišta za dicu. Publika je imala prilike pogledat 14 pridstava za dicu iz cilog svita po izboru selektora festivala **Zorana Đerića**:

– Ove godine bilo je prijavljeno više od 100 pridstava iz 30 zemalja iz cilog svita. Očigledno da su se lutkari obradovali popuštanju korona situacije. Međutim, ipak je puno pozorišta moralo odustat zbog opet novi pojava bolesti u svojim zemljama, al opet smo imali prid sobom ozbiljnu konkurenciju i uspili smo izdvojiti 14 pridstava iz 11 zemalja, s razni strana svita.

Festival je svečano otvorio **Stevan Bakić**, gradonačelnik Subatice, koji se obratio publiku:

– To je festival koji traje 29 godina i jedini je u svitu koji ima svoj kontinuitet koji nikad nije prikidan, pa čak ni pandemija Kovid-19 virusa nije uspila prikinut kontinuitet ove manifestacije. Tako i ove godine, brez obzira na Kovid, brez obzira na Ukrajinsku krizu, ekonomsku i energetsku krizu ova manifestacija se održava. Pored glavnog programa imamo i izuzetno sadržajan, raznovrstan i kvalitetan prateći program.

Dodilom nagrade „Mali Princ“ glumici i rediteljki **Marijani Petrović** i **Viktoru Šrajmanu** - ruskom i izraelskom pozorišnom reditelju, glumcu, pedagogu, kritičaru, i jednom od vodeći stručnjaka u oblasti pozorišta lutaka festival je u nedilju, 18. septembra, svečano otvoren. Dobitnica **Marijana Petrovic** se zafalila na, kako kaže, izuzetno značajnoj nagradi:

– Mislim da je ovo velika čast, al i obaveza, i zafaljavam se na ovom čarobnoj nagradi „Mali Princ“, zato što je ovo Mali-Veliki Princ. Ako samo pomislim ko je sve dobio ovu nagradu prija mene, ja prosto ne znam šta da mislim o sebi. Osićam se tako velika samoj sebi, ovako mala, jel od velike većine ljudi koji su prija mene dobili ovo priznanje ja sam mnogo učila, sarađivala s njima, družila se.

Da biti dobitnik nagrade Mali princ pridstavlja veliku čast smatra i **Viktor Šrajman**:

– Ova nagrada mi mnogo znači i veliku čast mi pridstavlja. Zdravo sam sričan i zafaljavam se Festivalu, Subatici i Srbiji.

Međunarodni festival pozorišta za dicu i ove godine održan je nuz bogat propratni program koji je podrazumivo izložbe, radionice i Forum za istraživanje pozorišne umitnosti za dicu i mlade. U petak, 23. septembra, završeno je ovogodišnje, 29. izdanje Međunarodnog festivala pozorišta za dicu dodilom nagrada. Za najbolju pridstavu proglašena je pridstava „Pepeljuga“, u režiji **Luane Gramenje**, pozorišta „Zakes“ iz Italije. Pridstava je dobila i nagradu za najbolju režiju.

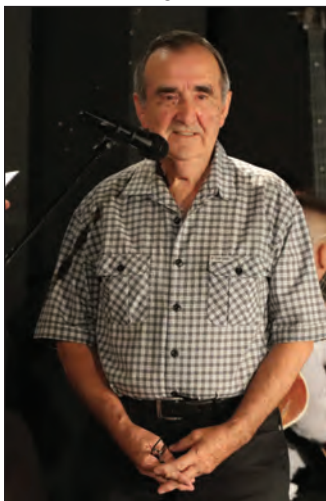
Žiri je bio u sastavu **Marijana Petrović** (Srbija), **Kliodna Nunan** (Irska) i **Viktor Ljvovič Šrajman** (Izrael, Rusija). Za najbolju scenografiju nagrađena je **Isa Soto** za pridstavu „Nove cipele“ pozorišta Tjan Gombau – Nacrtan čovik iz Španije. **Mariane Berthault** dobila je nagradu za najbolju originalnu muziku u francuskoj pridstavi „SCOOOOTCH!“. Nagrada za najbolje estetsko i tehnološko rišenje lutaka dodijeljena je **Isi Soto** za pridstvu „Nove cipele“ španskog pozorišta Tjan Gombau – Nacrtan čovik. Specijalnu nagradu za originalnost i fantaziju dobila je pridstava **Tamare Kućinović** - „Vuk sa mirisom bobica“ Dičijeg pozorišta Republike Srpske. Mladi žiri 29. Međunarodnog festivala pozorišta za dicu dodilio je nagradu za najbolju pridstavu ostvarenju „Divojčica sa šibicama“ u režiji **Sonje Petrović**, Pozorišta mladi Novi Sad, Festivala ekološkog pozorišta za dicu i mlade i Udruženja „Sloboda nema cinu“.

K. S.

ZGOTOVLJENO 21. IZDANJE FESTIVALA BUNJEVAČKOG NARODNOG STVARALAŠTVA

Svitska slava Langolena

Dvadesetprvo izdanje Festivala bunjevačkog narodnog stvaralaštva zaključeno je kroz program „Bunjevačka svitska slava Langolena” kroz kojeg su organizatori, Kulturno-umitničko društvo „Bunjevka”, nuz podršku UG „Bunjevačka kasina”, al i folklorce KUDŽ „Bratstvo”, KUD „Aleksandrovo” i BKC „Tavankut”, podsitili okupljene na sjajan nastup subotički folkloraca i osvojeno prvo misto na Svitskom festivalu u Langolenu u Velsu, sad već daleke 1952. godine.

Nikola Babić

Prilikom završne večeri prisutne je pozdravio **Nikola Babić**, podpridsidnik Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, koji je pofalio organizatore i zafalio im se što već više od dvi decenije uporno rade na čuvanju i promociji tradicije Bunjevaca.

Kako se moglo čut od organizatora, ovo je bilo veliko priznanje za Bunjevce, al da se o tom i dalje malo zna. Bilo je lipo obiluzit ovako štogod, al i pokazat dosta detalja iz tradicije Bunjevaca, od muzike, nošnje, običaja... Kroz doku-

mentarni film su organizatori pokušali prikazat kako su Bunjevci onda uspišno predstavljali kadgod našu Jugoslaviju.

Uspihom iz Langolena diče se i u KUDŽ „Bratstvo”, a oni navode kako je to najsvitliji uspih Društva

u istoriji dugoj više od sedam i po decenija. U „Bratstvu” su ponosni na to što i dalje čuvaje i svile, narodne nošnje, u kojima su divojke nastupale te 1952. godine, te da ostaju ponosni na starije generacije, na **Peru Tumbasa Haju**, al da ne

umanjivaje značaj sviju oni koji su prošli kroz ovo Društvo. „Bratstvo” se, kako se moglo čut prilagodilo današnjem vrimenu, al se posebna pažnja i dalje posvećiva bunjevačkim igrama. Da je tako, mogli su vidit i svi prisutni koji su

Ana Bajić (desno) i danas rado zaigra bunjevačke igre

DA SE NE ZATOMI

Drugi dan Festivala bio je posvećen programu pod nazivom „Da se ne zatomi“, nuz veliku podršku UG „Bunjevačka kasina“. Kako je to bilo i najavljeno, ovo večer je donelo dosta informacija o važnim ličnostima i događajima iz istorije Bunjevaca.

nalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine.

Kroz multimedijalnu prezentaciju moglo se nešto više saznati o Miji Mandiću, kome se obeležava 165 godina od rođenja, Anti Miroljubu Evetoviću (160 godina od rođenja), Ani Bešlić (110 godina od rođenja)... Ta-

Kako su istakli organizatori, cilj je bio da se svi zajedno podsjetimo bunjevački velikana i njevi dila. Istorija Bunjevaca ima tušta zanimljivi događaja i ličnosti, a organizatori se trude o tom naučiti sve one koje istorija Bunjevaca zanima, prija svega mlade generacije.

Poseban akcenat je stavljen na period od ponovnog buđenja bunjevačke svetsi, devedesetih godina dvadesetog veka, kao i o vrimenu od osnivanja Nacio-

kode, obrađeni su i određeni jubileji poput 95 godina od osnivanja Bunjevačke prosvitne matice, 70 godina od zlatne medalje KUDŽ „Bratsvo“ u Langolenu, 30 godina od osnivanja BKC Subotica..., ko i godišnjice bunjevački savimenika koji su i dalje od značaja za rad zajednice. Osamedeseti rodendan tokom 2022. godine slave Nikola Babić, Ivan Skenderović, Geza Babijanović i Marko Marjanušić.

uživali u dužoj koreografiji od deset-jedanajst bunjevački igara.

Med onima koji su nastupali i stigli do svitske slave u Langolenu bila je i Ana Bajić. Iako iza sebe ima već devedest godina, ona se i dalje živo sića dešavanja iz 1952. godine.

– Bila sam med onima koji su izabrani iz „Bratstva“ za nastup u Langolenu. Put je dugo trajao, prvo smo bili dvi nedilje u Beogradu, a posli smo proveli još dvi nedilje u Langolenu. Dosta tog smo obašli, meni je ko divojki s devetnajst-dvadeset godina bio velik doživljaj. Posebno se sićam putovanja brodom, priko La

Manša, a naravno i svijnu nas koji smo se dobro družili. U folkloru sam bila bar petnajst godina, bila sam u nekoliko društava, a najduže sam bila u „Bratstvu“, dok se nisam udala – pripovida nam Ana Bajić, a da su godine samo brojka potvrdila je i na samom kraju Festivala kad se pridružila folklorcima na sceni i pokazala da i dalje mož igrati bunjevačke igre.

Festival je zaključen izvedbom pisme „Podvikuje bunjevačka vila“, koja je donela jednu dobru poruku prid popis stanovništva, pa i izbore za nacionalne savite – tu smo, znate da postojimo.

N. S.

STUDENTI ZAINTERESOVANI ZA PREDMET ETNO-KULTURNA ISTORIJA BUNJEVACA

Zanimljiv pristup predmetu

Na Pedagoškom fakultetu u Somboru, nekoliko godina **prof. dr Saša Marković** pridaje etno-kulturnu istoriju Bunjevaca ko izborni predmet u okviru jednog semestra na drugoj godini studija. Postoji velika zainteresovanost studenata za ovaj predmet, najviše zbog istorije i profesora ko i samog načina pristupa ovom predmetu. Na časovima se uči o tradiciji, običajima i kulturnom fenomenu identiteta Bunjevaca. Predmet podrazumiva sve ono što su Bunjevci u smislu egzistencije i postojanja. Predmet je najviše osmišljen u želji da se prikaže lipa kreativnost bunjevačke nošnje, običaja koji se obilježavaju i identiteta ove varoši ko i čitave severo-zapadne Bačke na prostoru na kojem oni žive.

Irina Zelić

Saša Marković

– Kroz ovaj predmet pokušavamo nigovat multietničnost i multikulturalnost sridine u kojoj živimo i radimo. Sombor i dio severo-zapadne Bačke ima je pridstavnik bunjevačkog naroda. Mi ne ulazimo u proces njevog nacionalnog izražavanja koji ima svoje političke dimenzije, nas najviše zanima identitet Bunjevaca koji se stvaru kroz čitav

niz vikova od kad su oni ode i pripoznatljiv je u literaturi i u pisanim izvorima, a takođe i kroz brojne sadržaje i brojne intelektualce koji su ga opravdali i razvijali. Iz tog razloga mi skrećemo pažnju na tu karakteristiku bunjevačkog identiteta kroz ovaj predmet. Interesantno je kad dođu naši studenti s prostora van Republike Srbije el iz Centralne

Srbije koji se prvi put susriću s tim identitetom, niti su znali da postoji taki identitet, ali su došli iz niki sridina u kojima postoji identitet drugi zajednica. Moj utisak je da su oni prihvatili tu priču o tom ovako sa zanimljivošću, ispratili u nadi da će sutra, kad budu pridavali dicit, učiti o vridnostima ovog nosećeg identiteta, al nuz uvažavanje identiteta manjinski zajednica – istako je profesor dr Saša Marković.

Student završne, druge godine Pedagoškog fakulteta u Somboru, **Irina Zelić**, odslušala je i položila predmet etno-kulturnu istoriju Bunjevaca. Pitali smo je šta je razlog njezinog odabira i šta je to što je privuklo i zainteresovalo kroz sadržaj, ciljeve i ishode predmeta.

– Izabrala sam ovaj predmet zbog tog što u samom nazivu predmeta piše istorija. Istorija mi se svidela ko predmet u prvoj godini fakulteta, pa sam odlučila

izabrat ovaj predmet ko izborni u drugoj godini fakulteta. Zainteresovalo me je to što o ovoj slavenskoj etničkoj grupi nisam mnogo znala od ranije, odnosno, o ovom posebnom narodu. Smatram da je neophodno da smo upoznati s ljudima iz naše okoline, virujem da ko osoba koja voli konstantno proširivati svoje znanje, namerno sam izabrala predmet o kojem sam najmanje znala.

Irina Zelić je istakla svoje mišljenje i zaključak šta izdvaja bunjevačku naciju od ostali i koliko je uočila sličnosti i razlike s drugim narodima.

– Bunjevci su poseban narod. Postoje određene sličnosti bunjevačke tradicije i kulture sa većinskim stanovništvom u Bačkoj, al i brojne razlike. Bunjevci su po viroispovisti katolici, u svojim virskim običajima su sačuvali elemente izvoro-

nog kršćanstva. Običaji Bunjevaca su vezani za virske priredbe: uskršnji običaji, duhovi, zafale bogu za uspišnu žetvu – Dužijanci... Takođe, Bunjevci imaju imendane, božićne i druge običaje koje nigdje i drugi narodi, ali s pripoznatljivostima koje su svojstvene samo Bunjevcima. Velik značaj i doprinos bunjevački delegati imali su na Velikoj Narodnoj skupštini 1918. godine.

Šta je ono što bi izdvojila kod Bunjevaca ko specifičnost i da li ima štogod što joj se posebno dopalo, ko i značaj istaknuti Bunjevaca u Somboru, Irina je podilila sa nama.

– Bunjevci su oduvijek živili u većim porodičnim zajednicama na većim porodičnim imanjima i danas se pritežno bave poljoprivredom i stočarstvom. Njeven način života je skromnost i štedljivost. Ali je zato njena narodna nošnja, pogotovo ona svečana, izuzetno bogata i skupa. U njevoj likovnoj umitnosti priovladavaju motivi salaša, pejzaži, oni izrađivaju predmete od slame. Tambura je kulturni instrument kod Bunjevaca. U Somboru, Bunjevci koji su ostavili poseban trag u istoriji grada su: Martin Parčetić, prvi somborski gradonačelnik zafaljujuć čijoj diplomatiji je Sombor ostvario status slobodnog i kraljevskog grada, Ernest Bošnjak, pionir filmske umitnosti, Blaško Marković, autor poznate pisme „U tom Somboru“, čuveni slikar, nedavno priminili Pavle Blesić, brojni tamburaši i muzičari, a med njima možda najpoznatiji Zvonko Bogdan.

S obzirom da je dosta tog naučila i da je uočila različitosti u multietničkoj sridini u kojoj živi, Irina priporučiva ovaj predmet i drugim studentima koji, kako je navela, žele naučit el dopunit znanje o ovom specifičnom narodu s kojim dilimo prostor u kojem živimo i naravno onima koje istorije najviše zanima i žele da je obogate.

M. Marton

PRIDSTAVLJENA MONOGRAFIJA „ŽENE U PARLAMENTARNOM ŽIVOTU VOJVODINE – DRUGI VEK”

Primer dobre prakse

U organizaciji Pokrajinskog zaštitnika građana – ombudsmana, u Plavoj sali Varoške kuće u Subatici, u ponedjeljak, 19. septembra, održano je pridstavlanje drugog i dopunjenog izdanja monografije „Žene u parlamentarnom životu Vojvodine – Drugi vik”. I nije slučajno što je ova monografija pridstavljena u Subatici, u varoši koja je dala pet žena-delegata na Velikoj narodnoj skupštini 1918. godine, tri Bunjevice i dvi Srkinje.

– Divan o rodnoj ravnopravnosti je nikad do kraja završena pripovitka, jel stalno tribamo učiti jedni o drugima i šta možemo učiniti kako bi bili jednako ravnopravni članovi društva u kojem živimo. Prija 104 godine na svitu su postojale samo tri zemlje di su žene imale pravo glasa, i kad imate slučaj da se o jednom važnom društvenom pitanju diskutuje i na tom skupu

Zoran Pavlović

učestvuju žene koje su neposredno izabrane, ko što je to bilo 1918. godine, to onda ima jedan velik značaj. Situacija se posli 1918. godine prominila i sasvim sigurno da onda i sad vrime nije isto. Sad imamo sistem kvota, žene aktivno učestvuju ne samo u parlamentarnom, neg i opštem javnom životu u Republici Srbije. Možemo bit

primer dobre prakse – istako je prof. dr Zoran Pavlović, pokrajinski ombudsman, te dodo da se treba prisicati prošli vrime i vidit di smo danas:

– U jednom trenutku ćemo doć sasvim sigurno do tog da se ove teme neće uređivat zakonom, već će se to podrazumivat.

Kako kaže prof. dr Pavlović, monografija pokaziva jedan kontinuitet, da se i posli 100 godina nije izgubila

svežina ideja da žene učestvuju u parlamentarnom i javnom životu i pokazivaje.

– Drago mi je što smo uspili široj javnosti ovu temu učinit bližom, al i pokazat koliko smo mi svi, ko zajednica, jaki i koliko možemo pružiti.

Pokrajinski zaštitnik građana je navo i primer kako je u Švajcarskoj žena postala ravnopravna u smislu prava glasa tek sedamdeseti godina dvadesetog vika, dok su žene to pravo glasa kod nas to na pravi način imale ustanovljeno od 1944. godine.

– To divani o tom koliko se kod nas o ravnopravnosti vodi računa. Volio bi da se o tom vodi računa u svakoj pojedinačnoj zajednici, porodici, škuli, radnom mistu... I da to bude zasnovano ne samo na zakonu, već i na moralu, javnom poritku i unutrašnjom osičaju da smo svi ravnopravni članovi društva.

O monografiji su, nuz prof. dr Zorana Pavlovića, pokrajinskog ombudsmana, divanili i Snežana Knežević, zaminica pokrajinskog ombudsmana za ravnopravnost polova, i autori radova. N.S.

PRIDSTAVLJENA KNJIGA „RAVANGRADSKA SNOVIĐENJA MEĐ BILIM FIRANGAMA”

Uspio književni prvenac

U svečanoj sali Županije u Somboru u petak, 16. septembra, pridstavljen je prvenac, zbirka pisama „Ravangradska snoviđenja međ bilim firangama” Aleksandre Medurić Kalčan.

Izdavač knjige je UG „Bunjevačko kolo”, a urednik, lektor i recenziju knjige potpisiva Ana Popov, profesor književnosti iz Subatice.

– U svojoj prvoj, al neobičnoj knjigi, Aleksandra je donela spoj ekavice i ikavice koje su tako karakteristične za ove prostore, kojima je obojila našu plodnu i toplu ravnicu. Prvi dio ove zbirke pisama napisan je ekavicom i donosi nam pripovitke, maštanja i snove kroz Ravangradska snoviđenja. U pisme prvog ciklusa slika se velika ljubav pisnikinje prema rodnoj varoši, trgovima, ulicama, znamenitostima, a najviše njegovim žiteljima. U autorki se i uslid te lipote i raskoši uvijek javlja ono neizvesno pitanje o čovjekovoj srići i bitisanju... Drugi je

dio pun pisama budnica, pun onog istinskog ponosa što zna da pripada bunjevačkom rodu, koji se smistio tu, u nidra bačke ravnice. Zato piva ode bačkoj ravnici, Ravangradu, Vojvodini, Panoniji... Piva o širokoj duši pao- ra, nasmijanoj diti, vridnim materinim rukama, procvatalim cvatovima tunja, tamburici zlatni struna i ljubavi koju momak ispovida divojki kad joj srcem kaže: „velim tebi, moja zvizdo – ode ćemo sviti gnjizdo” – navodi se, med ostalog u recenziji Ane Popov.

O knjigi su divanili Nikola Maširević, književnik i novinar i David Kecman, književik i kritičar. Odabrane stihove pročitale su Ce-

Aleksandra Medurić Kalčan

cilija Tomić i autorka Aleksandra Medurić Kalčan.

– Sadržajom tematskim veoma je zanimljiv književni prvenac Aleksandre Medurić Kalčan. Osim ostalog i po tom što njezinu poeziju možemo doživjeti na tušta načina, najprija ko lirsku ekspresivnu poetiku duše koja ne pristaje na ono što godine donose. Dakle, tu su pisme intime, pisme o ljubavi, o poljupcu o zagrljaju, o mladalačkim treptajima koji žive i nakon mnogo godina, al sićanjom su neprolazni. Na drugoj strani to je bunjevačka duša, to je poezija koja nastaje u dosluhu sa rodnim tlom, sa zavičajnim prostorom, sa salašima Gradine, di je odrastala nuz svoje majke i dide, sa svojim najbližima. Takođe, to je poezija koja je napisana dvojako, i latiničnim i ćirilničnim pismom, i nije svedeno koje je to pismo, jel svaka pis-

ma traži odgovarajuće znakovlje i u pogledu jezika – istako je književnik i novinar i David Kecman.

Knjiga je nastala slučajno, kako ističe autorka.

– Meni veoma drag prijatelj postavio mi je pitanje zbog čega moje pisme ne sakupim i ne izdam knjigu. To je bila prva misao otkaleg je sve i krenilo. Pisme su nastaje u protekli desetak godina. Pisanje na ikavici nije bilo lako, koristila sam ričnik, nike stare pisanije na osnovu koji sam došla do određeni reči. Moj otac je divanio bunjevački, te su ta sićanja takođe uticala, al ipak volila bi da sam mnogo više tog upamtila – istakla je autorka Aleksandra Medurić Kalčan.

U prigodnom muzičkom programu, starogradske i bunjevačke tamburaške melodije izveli su TS „Mesečina” iz Sombora.

S. L.

TREPERAVO PLAVETNILO SNA

... Takim bisernim sjajom u svitu od uspomina ispunjena je i drugi dio ovog dvoknjižja, pisan bunjevačkom ikavicom i latiničnom, a naslovljen „Međ bilim firangama”. Takođe tridesetak naslova, počev od idilični lirski slika / pripovijdanja o Didinom salašu, Bunjevačkom prelu, o Marindanu, o pricama Ivanu i Mariji, baštenskom patuljku – međašu u prostoru njezinog di- tinjstva, o stožerima u kršćanskom pogledu na život, o ljubavi, viri i o nadi, o prijateljima, rodoljubivom osićanju koje gaji prema zavičajnom, ravangradskom, vojvodanskom, panonskom prostoru.

Nuz svu srodnost u lirskom osićanju svita, vidna i tematska i stilska različitost izmed dvi knjige med istim koricama. U dilu pod naslovom „Ravangradska snoviđenja” dominantno je intimno, refleksivno – snovitno slovo o radostima javom i snom ostvarenog života, a „Međ bilim firangama”, sve u talasima koji u miru dotiču obale Velikog bačkog kanala, provijava tiha seta, nostalgija, žal i osićanje nepovratnosti onog u lirskom subjektu sa značenjem suvog, neizbrisivog žiga...

David KECMAN
DAKO

KUDŽ „BRATSTVO” UČESTVOVALO U PROJEKTU „SRPSKO KOLO”

Prikazali i bunjevačke igre

U produkciji „Optimistik filma” realizuje se projekat „Srpsko kolo”, dokumentarni serijal od 10 epizoda po 25 minuta. Serijal se snima u 15 gradova širom Republike Srbije od Subatice, preko Novog Sada, Beograda, Kruševca, Kragujevca, Užica, Čačka, Niša, Pirota, Vranja, Zaječara, Gračanice, Peći, do Prizrena.

Tokom boravka u Subatici, ekipa „Optimistik filma” ostvarila je saradnju sa Kulturno-umetničkim društvom železničara „Bratstvo”, a bila je to prilika da folklorci ovog Društva prikažu srpske igre, al i igre iz kraja kojeg predstavljaju, odnosno bunjevačke igre.

Željko Mirković, reditelj i producent, odnosno i vlasnik „Optimistik filma” ističe da je ostvarena saradnja sa Srpskom akademijom nauka i umjetnosti (SANU), Nacionalnim ansamblom „Kolo”, Etnografskim muzejom Beograd, Srpskim nacionalnim savezom u Pitsburgu (SAD), Nacionalnim ansamblom „Venac” sa Kosova i Metohije i Turističkom organizacijom Srbije, te nuz podršku Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije, Pokrajinskog sekretarijata za kulturu AP Vojvodine i Grada Subatice.

– Ideja je da ispričavamo priповitku o srpskom kolu koje je dio nematerijalne Uneskovе baštine od 2017. godine, da prid-

stavimo srpsko kolo po vertikali i horizontali, i da prikazemo značenje ovog našeg kulturnog dobra, za identitet i cio naš narod. Takođe, osim što lokalni folklori predstavljaju srpske igre, oni istovremeno predstavljaju igre koje su karakteristične za njev kraj – divani Mirković.

Snimanje u Subatici održano je u nedilju, 25. septembra, a taj dan će ostat u lipom sićanju svima iz „Bratstva”.

– Dici je ovo sigurno bilo interesantno, bilo je ovo štogod novo za većinu i dobro su se snašli. Jeste da su već imali prili-

ke bit dio snimanja u okviru emisija „Šarenica” el „Prelo u našem sokaku”, na primer, al je ovo bilo štogod drugčije. Mislim da će im ovo ostat jedna lipa uspomina – kazala je Zagorka Romić iz KUDŽ „Bratstvo”.

A oni koji su igrali upravo to i potvrđivaju.

– Imali smo priliku predstaviti srpske i bunjevačke igre, al u jednom drugčijem okruženju, na trgu. Bila sam već na tušta koncerta i nastupa, tako da nije bilo velike treme, al je bilo veliko zadovoljstvo igrat danas i predstavljat naše „Bratstvo” i cilu Suba-

ticu – pripovidala je Jovana Matković, dok je Miloš Benčić naglasio kako je ovo za njega bilo jedno lipo iskustvo:

– Nije bilo teško, al je bilo malo naporno jel je dugo trajalo, bilo je i ponavljanja. Drago mi je što je baš nama pružena prilika da prikazemo srpske igre, te igre koje su specifične za Subaticu.

Kolo je energetska mašina duboko ukorenjena u naš DNK, odakle vuče svoju magičnu energiju, ono je folklorna igra koja simbolizuje sriću i poznata je ko taki simbol svudak u svitu, poručili su na kraju iz „Optimistik filma”. N. S.

POSLI TRI DECENIJE PAUZE U KUD „ALEKSANDROVO” OBNOVILI „BERBANSKI BAL”

Puna sala – puno srce

U organizaciji Kulturno-umetničkog društva „Aleksandrovo”, jesen je donela „Berbanski bal”. Rič je o okupljanju članova i prijatelja ovog KUD-a, svi generacija, al je rič i o jednoj obnovljenoj manifestaciji.

Vesna Takač iz KUD „Aleksandrovo”, koja je i stala iza organizacije, ističe kako su se ovaka dešavanja organizovala redovno, do prija trideset godina.

– Rišili smo probat obnovit naš „Berbanski bal”, i u roku od misec dana smo sve odradili. Za ovo sam valjda stvorena, volim ovaka druženja i folklor, i za čas smo sve organizovali. Ko što radimo i naša druga okupljanja, tako smo i ovo, sve od sridstava što ostane neće završit po „džepovima”, neg će se koristit kako bi u KUD-u kupili još malo nošnji i

svega onog što nam treba, kako bi ova dica, što su sad folklorci, imali što bolje uslove – divani Vesna Takač, pa već najavljuje dešavanja u slidećoj godini.

– Marinsko prelo smo ove godine pravili prvi put i to ćemo sigurno zadržat. Nigovaćemo i dalje običaje za Vodeni ponediljak, ima tu prostora da to još malo doradimo, a planiramo i prikazat i Kraljice. Zadovoljni smo svi kad se okupi tušta ljudi, onda nam bude puno srce, a onda imamo i snage za sve akcije.

Puna sala „Madere” svidočila je da su ovaka okupljanja narodu potribna. Tako Ruža Stanisavljević ističe kako rado dolazi na događaje u organizaciji KUD „Aleksandrovo”.

– Uvijek dođem i uvijek mi bude lipo. Vidim da ima tušta Bunje-

Vesna Takač

vaca i to mi se dopada. Kako sam udovica već 17 godina, i kako sam dicu odranila, a unučad su porasla, ostalo mi je još vrmena da se družim malo pod stare dane.

Ni Mirko Vuković ne propušta okupljanja kadgodašnji folkloraca.

– Bio sam na igrankama koje su oraganizovane na Bikovu, pa

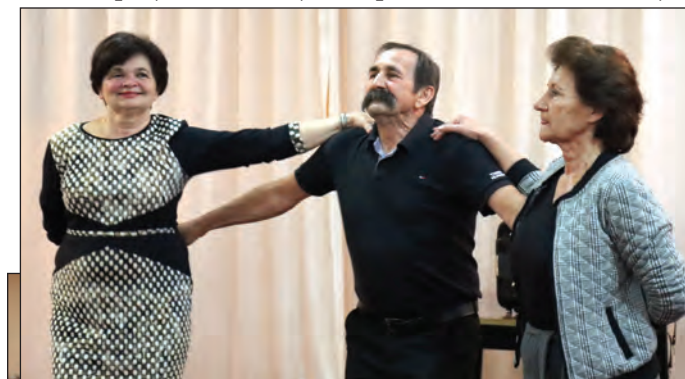
sam došo i ode, jel sam i član ove šandorske grupe. Volim ovaka okupljanja di se lipo družimo, igramo.

Ovake akcije uvijek će imat podršku Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, pogotovo ako se radi o tradicionalnim dešavanjima koja su posli više godina obnovljena.

– Ovo je jedna od manifestacija koje je iznidrio naš narod, a koji u proteklom periodu, eto tri decenije, nije bilo. Sve je više akcija u Šandoru, al i u drugim mistima di žive Bunjevci, i lipo su ta okupljanja, s kadgodašnjim idejama, al i oplemenjena novim – istako je Nikola Babić, podpridradnik NSBNM, te je naglasio:

– Kad pogledam broj ljudi okupljeni oko „Berbanskog bala”, onda sam i optimista prid popis stanovništva koji je u toku, jer je i ovo znak da naša zajednica živi.

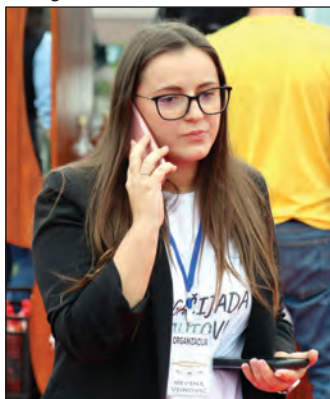
N. S.

ODRŽANA DRUGA „POGAČIJADA” U MIRGEŠU

Za pogaču stali u redu

I ako je vrime pritislo pokvarit čitav ugođaj, a donekle i jeste, mož se kazat da je osnovna namira druge po redu „Pogačijade” u Mirgešu ispunjena. Sva pogača koje su vridne domačice, i jedan domaćin, pripremili je prošla, baš ko i ostale domaće ponude, poput žmara, tarane i grava, koji su razgrabljeni. Mož se kazat da je najviše pritrpio prigodan kulturno-umitnički program, al je i ovaj dio manifestacije sproveden, tako što je malo modifikovan i pribaćen u prostorije doma kulture u MZ „Mirgeš”.

Nevena Veinović

Drugu „Pogačijadu” je svečano otvorio **Stevan Bakić**, gradonačelnik Subatice. On je pozdravio sve žitelje Mirgeša i njeve goste, te je naglasio.

– Manifestacija u čast kolača Mirgeša ima za cilj održat običaje i tradiciju ovog sela, a ujedno i da domačice prikaže ko odgovorne i vridne. Varoš Subatica će

i ubuduće nastaviti ulagati i pomagati prigradska naselja, i ne samo u komunalnim i infrastrukturnim projektima, nego i u manifestacijama poput „Pogačijade”, ko i u organizaciji ostali kulturno-umitnički priredbi – kazo je gradonačelnik.

U ime organizatora druge „Pogačijade” **Nevena Veinović** je istakla kako su svi prizadovoljni, jel je sva pogača pronašla put do kupaca.

– Vrime nam nije bilo naklonjeno, al smo uspjeli prodati svu pogaču, baš i ko svu domaću ranu koju smo pripremili za naše goste. I propratni program u kojem su učestvovali tamburaši, gosti iz KUDŽ „Bratstvo”, te dica iz OŠ „Matija Gubec” koje je pripravljal učiteljica **Mirjana Savanov**, smo održali, odnosno primistili u zatvoren prostor – ističe ona, te dodaje:

– Ove godine je učestvovalo 70

domaćica i jedan domaćin. Ne možem kazat tačan broj što se pripremljeni i prodati pogača tiče, al je to sigurno oko 10.000 parčadi. Prikupljena sridstva ćemo naminit kupovini novogodišnji paketića za svu dicu Mirgeša, od rođenja pa do četrnajste godine.

Osim prodajnog karaktera, „Pogačijada” je imala i takmičarski karakter. Tako je tročlani žiri u kategoriji pogače sa makom nagradio **Ivanu Jevtić**, najbolju pogaču s višnjama ispekla je **Mira Jaramazović**, a sa kakaom **Jasmina Mačković**. Njima je nagrade uručio upravo **Stevan Bakić**, gradonačelnik Subatice.

Med onima koji svakako znaju kako se pravi prava domaća pogača bila je i **Ruža Juhas**. Svoj recept je ova Mirgešanka rado podilila s čitaocima „Bunjevački novina”.

– Pogaču znam ispeć, naučila sam to od moje mame. Tribaje

vam kvas, mlako mlako, malo vode, 2-3 kašike šećera, malo soli i brašno. To se zakuva, a kad prikuvavam, koristim čistu svinjsku mast. To mi je bolje od ulja, jel pogača bude mekša. Tako sam pravila i za „Pogačijadu”, napravila sam šest jupika veće prija, pokrila i kad sam je jutros pipnila, bila je mekana, iako je prinočila.

Za ovu priliku opravila je pogaču sa kakaom, višnjama i s makom, a kako kaže, nije začuđena što se za pogaču moralo stat u redu.

– Narod voli kad se pravi tako štogod, domaće. Ova naša pogača ne mož se poredit sa kupovnom. Mislim da smo se bolje organizovali nego prošle godine. Sva pogača je lani prošla za 15 minuta, ko je došo malo kasnije, nije pogaču mogo ni vidit, a ne probat i kupit!

Nuz štandove di se prodavala pogača i kotlove sa domaćom ranom, prisutni su mogli vidit i druge domaće proizvode, radove učenika, bunjevačke rađene papuče... Šteta samo što vrime nije bilo malo više naklonjeno organizatorima, al oni, uprkos tom, već najavljuvaje da će treća pogačijada bit još bolja, te da će se potruditi pokrenit el opet oživit još nike aktivnostu u Mirgešu.

N. S.

KOD BAĆ GRGE PEĆERIĆA SE BRALI KURUZI, KO KADGOD

Posla se ne bojimo

Ričima, „Fala dragom Bogu, dao nam je lipo vrime, sunce nas je ogrijalo” bać **Grgo Pećerić** je pozdravio svoje goste na mobi za branje kuruza i ubacivanje u čardak. Kuruzi se danas beru ručno, al se ovaj domaćin potrudio okupit svoje prijatelje i pokazat kako se to prija radilo, te i pokazat mašineriju koja se koristila za ručno mrvljenje kuruza, pa i za ručno krupljenje.

Upitan šta je teže, ris el berba kuruza, bez tušta razmišljanja bać Grgo odgovara.

– U poljoprivredi nema lako posla. Ris je odgovorniji, a branje kuruza je teže, mož se tako kazat. Jel, kod risa se sve mora

uraditi na vrime, a ako ne bude tako, štete su ozbiljne. Kod kuruza je to malo drukčije, on mož ostati i duže na stabljici, ako je pokiso, mož se osušiti i na njivi, i u čardaku.

Pokazo je još jedared da je u formi, siko je kuružnu, organizovo mobaše, dize teške snopove...

– Da nemam volju, ne bi ovo radio. Ne pada mi ništa teško, radim s užitkom stalno, jel poso na njivi mi „goji” dušu, od prve brazde do berbe.

Kuruži su se kadgod brali u ljuskuri, pa su se onda tako nosili na salaš i mećali na rpu, blizu čardaka.

– To bi se onda pokrilo, da ne kisne, i ne bi se žurilo. Kad se ne bi išlo na njivu, onda bi se skupila moba, pa se radilo zajedno. I taj poso je bio nuz divan, veselje, pa i muziku. Imo sam brata od ujaka i brata od strica, bili su samouki harmonikaši i uvijek su bili tu za dobro raspoloženje kod ovakvi poslova.

Ono što je posebno vrijedno jeste i to da se u jednom domaćinstvu ništa nije bacalo, sve je bilo do koristi.

– Čutke su se koristile za ogiriv, kadgod niko nije kupovo ugalj, ritki su salašari koji su kupovali drva. Kuružna se davala josagu, što bi ostalo od nje – ogirizine, to se ložilo u paorske peći, baš ko i čokanjice koje bi se skupljale. U pećima su onda domaćice pekale krumpiraču, lepanju, pa i krumpir u kori. Kako smo se znali naist krumpira i zrilog sira, sve zaušnjaci pucaje... Posebna se pažnja vodila o ljuskuri, tu bi domaćice abriktovale guljače da lipu ljuskuru ostave sa strane. Od tog su se pravile postelje. To je bila zdrava i fina prostirka, a imo samo komšiju koji je do svoje smrti, prija par godina, spavao na postelji od ljuskure. Kazo je da, kad se ušuška u ljuskuru, nema ni zime, a ni bolova u leđima.

Maricu Milašin smo zatekli kako pomaže u risu litos, a sad je bila i u berbi kuruza.

– Dobro je što je sunce, pa nije zima. Jeste, malo je mokro, al nije strašno, a kad je vlažna ljuskura, onda se lakše i klip guli. Bere ko kako zna, očeš sa šiljkom, mož, očeš bez šiljka, dobro je i tako. Lipo mi je bilo raditi u risu, al mi je nikako ovo draže, bliži smo, radimo zajedno, pripovidamo, šalimo se, družimo se...

Da je druženje u današnjem vrimenu zaboravljeno, potvrđiva nam i Stipan Lulić. Kaže kako se svojim odrastanjem na salašu ponosi, te da mu je poso branja kuruza baš drag.

– Meni ovo ide lako, naviko sam. Obično se poslovi dila na muške i ženske, al taka pravila na salašu često ne važe. Jeste, i sad se trudimo da žene beru kuruze, to je lakše, a mi muški da sičemo kuružnu, da dižemo snopove i

dijemo klupe, al ako ne mož tako, onda se radilo i radi se kako se mož. Uostalom, naše Bunječke su uvijek bile vitalne i jake, tako da nije bilo problem kako se radi, nego je bitno bilo da se poso uradi kako treba i na vrime – divani nam Lulić, pa nastavlja sa svojim razmišljanjima.

– Možda bi trebalo vratiti ovake načine i danas. Svi smo u nikom „turbo sistemu”, trčimo, lećimo, a ne znamo ni di smo, ni na čemu smo. Prija se radilo laganije, al je sve bilo i veselije, pa i ovaka branja kuruza sa mobom. Danas dođe kombajn, pritrče njivu za čas posla i ne znaš ni šta se desilo. Moderni trendovi su s njive sklonili motičicu i šiljak, danas je ritkost viditi ovako štogod, al ima domaćina koji i dalje ovako rade. Jel, na ovaj način se sve unosi na

salaš i sve se koristi, kako za josag, tako i za loženje.

I zaista, onaj ko bi sa strane na primer prošao, i samo čulom sluha pratio berbu, ne bi mogao naslutiti o kako se teškom poslu radi. Divan, šale, smijanje i pisma su bili u prvom planu.

– Te mobe i ta druženja su štogod najlipše. Jeste, naradimo se, al se psiha odmori, a to nam je važno. Kad bi ovog bilo više, bilo bi manje nervoze i bisa, svega onog što dovodi do bolesti – komentariše nam na kraju Stipan Lulić.

Istina, čardak kod bać Grge je gabaritima bio spreman za veću količinu kuruza, a njegova (ne)popunjenost je samo bila još jedan svidok sušne i teške godine za sve one koji se bave zemljoradnjom.

N. S.

Na Paliću održani 32. „Berbanski dani”

Jesen donosi svoje plodove, to je vrime i berbe u voćnjacima i vinogradima, pa upravo početkom septembra Palić dočekiva svoje goste na „Berbanskim danima”. Ovogodišnja manifestacija, 32. po redu, održana je u subatu, 10. septembra.

Svoje proizvode prikazali su brojni izlagači, bilo je tu i voća i povrća, vina i rakije, meda i kolača, ko i svega onog što potpada pod nigovanje stari zanata. Kako je to i običaj, vitezovi vina okupljeni u red „Arena Zabatkensis” proglasili su kraljicu berbe i

pudara godine, a tim titulama su se ove godine počastili Katarina Brkljač i Ivica Davčik.

Davčik se vinogradarstvom bavi u Tavankutu, di ima i zasade vinograda, niguje, kako smo to pisali i prija nekoliko brojova „Bunjevački novina”, autohtone sorte grožđa i vina.

„Berbanski dani” trajali su tokom cilog vikenda, a imali su i humanitarni karakter, kroz saradnju s Domom za dicu ometenu u razvoju „Kolivka” i Udruženjem „Naše malo nekome je sve”. N. S.

KROZ ŽIVOT BUNJEVACA

Ko radi ne boji se gladi

Zakoračili smo i u oktobar mesec, koji nam je dono promine u životu. Vrime je zaladilo, pa se ruvo minja, ostavlja se litnje, pa se oblači jesensko. Jesen je u nikim narodnim pismama opisana ko žalosna, „Jesen je tužna u mojem kraju“, „Jesen je plakala s nama“, „i lišće od tuge u jesen požuti“. A i mi kad ostarimo kaže se da je to jesen života, al ima i jesen svoje lipote i radosti. Oni koji dočekaju jesen života, dožive da njim se unučad žene i udaju, a to je za nji velika radost.

Staranje za rod žita

Prija dva meseca smo proslavili Dužijancu. Zafala Bogu za krv novog žita, a da bi se taj krv dobio triba posijati žito, a to je prva briga za krv svagdašnji. Brez kruva se ne bi moglo zamisliti život i opstanak na zemlji. Čim se oberu kuruži, kuružna se morala skloniti s kuružnjaka, da se mož početi orat pod žito. Poso je bio težak i spor, jel nije bilo mašinerije, radilo se volovima. Ustajalo se rano, jel su se volovi morali prvo naraniti, pa čim svane išlo se na njivu rad kuružne. Tovarilo se na kola onako na izvrćanje, pa kad se dođe na salaš, kuružna se privrne, pa se oma ide rad drugi kola. Kod salaša se kuružna sađivala u velike klupe. Kad se kuružna skloni, počelo se orat pod žito.

U davna vrmena naši prici su orali na volovima i bivolima. Kad su došli u ove krajeve, zemlju su obrađivali prostim alatima koje su imali. To su bili drveni plugovi, točkovi, gredelj i daska su bili dr-

veni, samo su ravnik i vrtalo bili gvozdeni. Te plugove su vukli volovi i bivoli, na vrat njim se mećo jaram, pa su tako vukli plug. Bili su jaki, samo što su išli sporo, od dva do tri kilometra na sat. Ujtru se životinje narane i napoje, i oru do podne, onda njim se skine jaram, a životinje legnu i priživaju. Ponovo se narane i oru do uveče. Za oračom su išli galebovi, koji su kupili kojikake larve i šetočine. Kad se smrači odlete, a ujtru evo nji opet. Friško uzorana zemlja je tako mrišila, jel nije bila zatrovana ko danas, ko nikad nije radio na zemlji taj to ne mož razumiti.

Kad se jedna njiva uzore, oma se sijalo žito dok je još vlažna zemlja. A u kadgodašnje vrime se žito sijalo ručno, jel mašina sijačica još nije bilo. Čovik koji je sijo žito moro je bit uvižban u taj poso. Da jednako uzima žito šakom iz džaka koji je bio svezan priko ramena. Da jednako koraca, da jednako razbaciva žito, da ne baca di je već posijano, a i da ne ostane oplaz. Kad se žito posije onda su ga drljali drljačom, od kaki veći grebavi grana koje su vukli volovi, da se žito zavalj zemljom. Ondašnji rod žita je bio manji, važno je bilo da ga ima za krv i za sime, a za prodaju ga nije bilo.

U drugoj polovini 19. vika zemljoradnicima se uslovi poboljšali. Ljudi su počeli kupovat i odranjivati konje, a fabrike su pravile gvozdeno plugove – dvogere, brane i mašine za sijanje žita. To je kadgod našim prcima bio prvi korak na bolje. Konji su išli brže od volova. Dva konja su vukli plug s jednom brazdom, a dvoger su vukla tri konja. Žito se više nije sijalo

ručno, već s mašinama koje su vukla po tri konja. Jedan deranac je vodio konje da idu upravo, a jedan je čovik držo za kormanj da točkovi ne krivudaju, a kogod je išo za našim i pazio da se koja civ ne začepi, jel upadne grudvica. Žito su prija sijanja kalamili s porzalom protiv smiti. Žito posijano s mašinama bilo je jednačije raspoređeno, pa je i rod bio veći. Siromašniji ljudi su imali po jednog konja, pa su sprezali da sastave po tri konja, pa tako urade poso svoj trojici. Eto to su bile prve brige za krv svaki-danšnji.

Napridak u proizvodnji žita došo je do tog da su ljudi imali žito i za prodaju. Dolazili su trgovci i Dunavom šlepovima privozili žito, da oni krajova di ga nije bilo. U jesen zrija grožđe, jesenske kruške, jabuke i tunje koje su slagali na dolaf pa je cila soba mrišila.

Berbanske zabave

Iako je bilo tušta posla, nediljom se nije ništa radilo, to je bio dan odmora. Za mlade se uvijek pravile igranke, kola po salašima na ledini, a za veći god su išli u varoš. U jesen su se pravile berbanske zabave, sala se nakiti, a gori se naviša grožđa, jabuka, maramica, ogledalca, ru-

žovi za usne i druge sitnice. Bili su redari koji su čuvali da se ništa ne ukrade. Dok svirci sviraju, kolo igra, momak koji je spretan malo poskoči i štogod strgne, ako ga redar primeti, moro je platiti ukradenno s malo novčića, a ako ga ne primeti nikom ništa.

Obično je svaki momak svojoj curi štogod skinio. Sad se sve prominilo fala Bogu na bolje, ručno se ništa više ne radi. U kući svi električni aparati, na njivama mehanizacija, veliki traktori, kombajni i sve druge mašine. Dica sad ništa ne rade, ni josag više niko ne čuva. Kad dica dođu iz škole side isprid televizora, kompjutera i interneta. Više se ni ne kopa, sve se poliva herbicidima, al je sve i zatrovano, uništili smo prirodu, pa sad ona uništava nas. Mladi su nezadovoljni, neće da se žene i udaju, a kad se ožene el udaju, razvođe se, kažu čerez krize. Da su naši prici tako gledali na krizu, nas već više ne bi bilo, nestali bi s lica zemlje. Iako je sve iznapridovalo, svit je više nezadovoljan. Više se ne komšijaje, ne družje se, a ni ne pomažu jedni drugima, ko što su se kadgod pomagali. Sad živi svaki samo za sebe, druge ni ne primećivaje, a pogotovo nižu klasu. U kadgodašnje vrime tog nije bilo.

A. V. K.

Sveci koji se spominjemo

U oktobru mesecu nema ni jedan veći zapovidan svetac kojeg slavimo, samo ima oni manji koji se samo sićamo i spominjemo. Svete male Terezije spominjemo se 1. oktobra. Ona je Karmelićanka koja je još ko mlada bosonoga cura svoj život posvetila Bogu. U svojem kratkom životu od 1873. do 1897. godine kazala je: „Ako ode na zemlji čimnim dobra dila, u Nebu ću živiti vično”. Naši anđela čuvara se spominjemo drugog oktobra, a svi mi imamo svojeg anđela čuvara, koji nas čuva i brani. Na ovaj dan molimo se da nas čuva i brani i ovu noć, od napasti, nagle smrti, teške bolesti i velike žalosti.

Svetog Franje Asiškog se spominjemo četvrtog oktobra. On je bio sin jednak jednog pribojatog trgovca poganina. Franju su potakle riči svetog pisma: „Šta vredi čoviku da cio svit dobije, a dušu svoju izgubi”. Franjo se odreko slave i velikog bogatstva i očo priko volje rodi-

telja živiti pokornički život u siromaštvu, al u čistoći i molitvi. Ispovido je ljude i upućivo ji Bogu. On je začetnik naši franjevaca, koji su naše pritke u nevolji pomogli i štitili od Turaka koliko su mogli, od bolesti i kuge sklanjali. Pa i danas nam pomažu u borbi protiv zla.

Rožarske krunice koju molimo Blaženoj Divoj Mariji spominjemo se sedmog oktobra. To je društvo od 20 članova koji svaki dan izmole po jednu desetinu krunice. Ovu krunicu je osnovala Blažena Marija Paula, a Grgur papa XVI je potvrdio 1832. godine. Svetog Luke evanđeliste spominjemo se od 10. oktobra. On je bio iz poganske porodice u Antiohiji, bio je školovan za doktora. Kasnije se obratio i pratio svetog Pavla na misionarskim putovanjima. Napiso je drugo svetog evanđelje Isusa Krista. Isusovi apostola Jude i Šimuna spominjemo se 28. oktobra.

A. V. K.

BUNJEVAČKA ZDILA

Ila od bundeve

Musaka od bundeve

1kg mladi bundevica
70 deka mlivenog mesa, mož
mišanog

1 glavica luka
5 jaja
1 čaša od jogurta brašna
2 čaše mlika
1 čaša ulja
1 kisela pavlaka
malo soli papra
kopar

Bundeve očistiti, isić na kolutove, vrlo malo posoliti. Meso i luk pržiti na ulju, kad meso smekša skinit sa šporelja, dodati jedno jaje, mlivenog papra, malo soli i sitno sikanog kopra, pa promišati. Polak bundeve poslagati u vatrostatnu posudu, priko bundeve mišavinu mlivenog mesa, a odozgor ostale bundeve, pa metnuti nek se peče. Jaja, mliko, brašno i pavlaku razmutiti, pa kad bundeve počnu rumeniti,

saliti ovaj priliv i vratiti u lernu nek se priliv zapeče. U istoj posudi iznet na astal.

Krem čorba od bundevica

Polak kile mlade bundeve
1 glavica luka
1 kašika masti
2 kašike brašna
po litre mlika
1 jaje
1 kašika pavlake
1 kašika začina
Kopar

Bundevu i luk očistiti, isić, pa metnuti da se kuva u vodi. Kad se skuva, prociditi od vode, propasirati, pa vratiti u vodu di se kuvale napraviti zapršku od masti i brašna. Zapršiti čorbu pa dodati mliko i začini. Kad provre, saliti u zdilu di smo razmutili jaje, pavlaku i sitno isikan kopar, promišati, pa iznet na astal.

Kuglov

Dva i po deci mlika
25 grama kvasa
po kile brašna
20 deka margarina
6 jaja
kora i sok od jednog limuna
5 deka suvog grožđa
5 deka sikanani ora
2 kašike pra čokolade
15 deka pra šećera
1 vanilin šećer
na vr noža soli
Kvas rastopiti u mlakom mliku,

dodati jaja, margarin, so, šećer. Mutiti varjačom, pomalo dodavati brašno, kad se umuti dodati orase, suvo grožđe i limun, pa ostaviti nek se kreće. Kad se tisto digno, polak metnuti u kalup za kuglov podmazan maščom i posut brašnom. Saliti na žuto tisto, pa ostaviti nek se kreće.

Kad se digno metnuti u zagrijanu lernu. Peć dok ne dobije rumenu koricu. Izvaditi iz lerne, kad se prohladi izvaditi iz kalupa i posut pra šećerom, zamirisano vanilom.

A. V. K.

NEVENKA BAŠIĆ PALKOVIĆ, BIBLIOTEKAR SAVITNIK I KUSTOS (VI DIO)

Istorijat periodike kod Bunjevaca od 1868. do 1944. godine

U okviru obilježavanja jubileja i 200. broja naši novina donosimo nastavak priloga o informisanju kod Bunjevaca objavljenog u Zborniku radova sa simpozijuma „Kultura i identitet Bunjevaca” održanog u Novom Sadu 18. februara 2017. godine, urednika dr Drage Njegovana

List Mesečna kronika „sa političkim, ozbiljnim i šaljivim sadržajem” pojavio se već 1872. u Subatici, kad je mladi saradnik i učenik Ivana Antunovića, Kalor Dragutin Milodanović (1845-1883) odlučio osnovati svoj list. Milodanović je nuz Antunovića jedan od najvažniji pokretača bunjevačkog nacionalnog priporoda. Nakon izlaska šest brojeva pod oznakom „pišu ju nji više” Mesečne kronike, on je obustavlja takođe zbog pritisaka vlasti (svi članci imaju skrivene autore pod pseudonimima) i finansijski problema¹. U programskom članku svojeg drugog lista Subatičkog glasnika – Naša zadaća – on iznosi da Bunjevci treba što prije da prigrle nauku, izobraženje, knjigu i pismo, da se okrenu gazdinstvu, radinosti i štednji, te da svoju dicu daju na više

nauke, jel će ji vrime prigazit. Više puti on poziva u svojim člancima: „Braćo Bunjevci, na noge lagane! Uvatite se u veliko moćno bunjevačko kolo, složno i ozbiljno radite na dilu opće nauke i izobraženja”. Subatički glasnik (1873-1876) bio je ozbiljan nediljni list u kojem se glavni urednik uključiva u partijsku borbu s neistomišljenicima i odnarođenim bunjevačkim prvacima koje krivi za zaostajanje bunjevačkog naroda. Od 1875. godine Milodanovićev saurednik postaje Boško Vujić, subatički veleposidnik i kraljevski poštari, mecen svi bunjevački akcija. List je bio namijenjen Bunjevcima i Srbima i donosi članke u duhu jugoslovenskog jedinstva i zajedničke borbe za veća prava nemađarski naroda u Monarhiji. List i glavni urednik je ubrzo bio proganjen te je Milodanović pribegao Srbiju, a list je zabranjen.

Najznačajniji i najdugovičniji bunjevački list (30 godišta do 1914) bio je zabavni i poučni mesečnik Neven (1884-1914; 1918-1922; 1924-1932). Pokrenio ga je u Kačmaru učitelj Mijo Mandić (1857-1945) i uređivo ga je za obrazovanje na maternjem jeziku, nuz pomoć književnosti i novinstva, u kršćanskom duhu; na bunjevačko-ilirskom naričju. Urednik očeo-

kiva da će Bunjevci materijalno i moralno podržati ovaj, u to vrime, jedini bunjevački list i da se neće stiditi svojeg imena i porikla. List je prvo štampan u Baji, zatim u Somboru, a najduže u Subatici. Urednici i saradnici lista, pored Mije Mandića, bili su i Pere Skenderović, Nikola Matković, Vranje Sudarević, Šandor Rajčić, Mirko Ivković Ivandekić, Bašo Vukmanov Šimokov, braća Kujundžić, braća Evetović, Mladen Barbarić, Joso Prčić ko i saradnici Subatičke danice s kojom je list bio u tisnoj vezi. Često su bili naznačeni samo nominalni urednici, a iza svega je uvijek bio Mijo Mandić, koji je u ovom mesečniku objavio priko 200 priloga². U listu su objavljivani književni i istorij-

ski priloz, privodi iz mađarske književnosti, saviti iz poljoprivrede i gazdinstva, opisi bunjevački običaja, ustanova i značajni godišnjica, nekrolozi i podaci o bunjevačkim ličnostima. Bibliografiju Nevena do 1914. uradile su dr Marija Cindori Šinković i Eva Bažant, a izdata je 2008. u Institutu za književnost i umitnost u Beogradu i Grafoproduktu Subatice³. Bibliografija sadrži priko pet hiljada bibliografski jedinica i opremljena je imenskim i predmetnim registrom toponima, listova i časopisa, ko i registrom razrišeni inicijala i pseudonima, što joj daje posebnu vrednost i zato je nezaobilazna u proučavanju prošlosti, identiteta i kulture Bunjevaca.

Nevenka Bašić Palković

1 Nevenka Bašić Palković: Kalor Dragutin Milodanović, Bunjevačke novine, 1/3, septembar, Subatica 2005, 2.

2 Sentgyorgyi I. N. Bašić Palković, E. Bažant, Bibliografija Mije Mandića, Mijo Mandić bibliografija, Subatica, 187, 1-74

3 M. Cindori-Šinković, E. Bažant, Neven, zabavno-poučni mesečnik za Bunjevce i Šokce (1884-1914), Bibliografija, Beograd 2008, 1-407

BUNJEVAČKI SAVRIMENICI

Intime Ladislava Kovačića

Subatica je kroz vrime iznidri-la mnogobrojne značajne ličnosti koje su ostavile traga vezano za bunjevačke običaje i kulturu, a jedan od nji je i **Ladislav Kovačić – Laco** kojem se ove godine navršava 80. godina od rođenja. Ostavio je svoj pečat, osto je poznat ko novinar, pisac i pripovidač.

Laco je rođen 22. jula 1942. godine u Subatici, studirao je na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu na grupi za jugoslovensku književnost. Radio je ko novinar „Subatički novina“, a bio je jedno vrime i urednik „Bunjevački novina“ u izdanju Bunjevačke matice sve do svoje smrti 2003. godine. Dugi niz godina je imo svoju kolumnu pod nazivom „Moje čoše“. Od 1960. godine objavljivo je prozne tekstove i stihove. Svoje testove objavljivo je u časopisima za književnost „Rukovet“ od 1965. godine, „Provincija“ iz Šapca, „Revija“ iz Osije-

DAN

*Prolitnji se snigovi
u potoke protočiše
iz tajni pretnaca zazeleni
TRAVA*

*Miriši zabujaše
osokoljeni vitrovi prolićem
zakiše naša lica
Zvečav sokak
Zazvuči žuboravo.*

*Na klenu rogovi
Mladom se danu zaradova ker
na lančaniku.
Divlje patke
ZLOKOBNO
nacrtāše klin
Biće još zime
kaže majka.*
Zbirka pisama „Intime“ 1974.

ka i „Indeks“. Zbirku novela „Nemirno leto“ objavio je 1968. godine. Pismo je i pozorišne priredbe, od koji je veći dio osto neobjavljen. Bio je član Društva književnika Vojvodine. Zbirku pisama pod nazivom „Intime“ izdao je 1974. godine. Osto je poseban i jedinstven kroz svoj stil pisanja i ko čovik.

T. B.

ŠKULA

„Prvo i prvo laganja nema. Ko nije kerlovo škulu, onda nije išo, a ako je kerlovo štogod je od njeg i bilo. Sad da je meni toliko pakšametla od viđeni ljudi što su „kerlovali“ škulu ne bi od ovog moro ni pisat, a moram, (ovo što je zovem „kerlovanje“, to ćete morat ravidit, al tako se zvalo). Moja škula bila baš, naka mala, ona na Bajskom putu di su sad metili milicajca da leži. U ono vrime milicajci išli s konjima di su ležali, znava bi, al neću od tog divanit. U Bajskoj škuli je bilo zdravo lipo, tamo sam se i naučio kako triba

bit med čeljadima, a tamo sam se naučio i koječeg drugoga, naučio sam gramatiku, pa onda lipo pisanje, pa onda malo i od nemačkog jezika, pa onda od „trumanovi jaja“, mliko u pravu, a bilo bome i onog šajta iz velike žute konzerve, to što su već onda slali od „Unre“ da kojekako priživimo, nije što su nas volili već da bi nam posli mogli raditi to što su nam opravi. A kako je to danas? Valjda znate.”

Antologija savrimene
bunjevačke književnosti
– Lipota naši riči, 2009.

DIČIJA LIKOVNA KOLONIJA UG „BUNJEVAČKO KOLO“

Mašta i vridne dičije ruke

U subatu, 24. septembra, na opšinskom bungalovu na kanalu u Somboru održana je 8. po redu Dičija umetnička kolonija likovne sekcije UG „Bunjevačko kolo“ Sombor.

Dičiju likovnu koloniju „Bunjevačkog kola“ podržala je varoš Sombor, Kancelarija za mlade u okviru programa za dicu.

Iz UG „Bunjevačko kolo“ poručivaje da su izuzetno zadovolj-

Najmlađi članovi „Bunjevačkog kola“ su tokom cilodnevno društvenog druženja crtali i slikali, odgovarajući pri tom svojom maštom na slobodnu temu i pejzaž kanala.

Drugi dio kolonije bio je rezervisan za šetnju u prirodi, druženje i sigranje nuz prigodnu edukaciju.

ni maštom, talentom i vidnim napritkom polaznika sekcije, a o čemu divane i njevi radovi.

Mališani će radove nastale na ovoj koloniji prikazat u okviru decembarski božićni i novogodišnji dičiji svečanosti.

Info:

UG „Bunjevačko kolo“

SAVITI NUTRICIONISTE ZA ZDRAVIJI ŽIVOT

Kako izgraditi zdrav odnos s ranom

Od samog početka čovjek je imao uzak odnos sa ranom. Rana nam je potrebna kako bi priznali i normalno funkcionisali. Odnos s ranom je povezan i s našim psihofizičkim stanjem. Prema tom, koliko zapravo moderan čovjek obraća pažnju na to šta ide, koliko ide i kako se to odražava na njega?

U današnjem svitu je sve postalo zdravo brzo naspram primera radi 50 godina unatrag. Tehnologija je napredovala, sistemi isporuke su postali brži i efikasniji, ko i sam izbor na tržištu. Kadgod nismo imali toliko izbora u dućanima, nit je svima bio dostupan internet el aplikacije priko koji se mož naručiti rana. Uglavnom se svodi na to da će se radije kupiti štogod za ponet el poist, kaka grikalica, nego da se napravi redovan obrok el da se pronađe brza, al relativno zdrava alternativa za one koji žure. Ključni faktori ko što smo naveli su da je kadgod bilo znatno više vremena da se pripravi nutritivan obrok, al isto tako i da nije bilo toliko brze i gotove rane koje uglavnom sadrže sastojke koji su loši po ljudsko zdravlje i uglavnom su izuzetno kalorični. Al onda se postavlja pitanje zašto i nuz sva ta saznanja, moderan čovjek ipak pribigava toj brzoci, al nezdravoj rani, ako zna da će mu škoditi? Dal je manjak informacija u pitanju, strateški marketing el jednostavno loša organizacija. Kako bi izbigli sve ovo, triba postaviti nekoliko pitanja i postaviti sebi određene ciljeve i stvoriti zdrave navike kako bi izbigli loše uticaje.

1) Pribigavanje dijetama

Uglavnom, kad se desi da se osoba ugoji el još gore razboli, onda se počne razmišljati. Tad se želi poništiti efekat, koji se akumulirao duži period, praktično priko noći i

Ivan Katančić
strukovni nutricionista - dijetetičar

onda se uglavnom kreće sa restriktivnom ishranom koja ima negativan uticaj, kako na organizam, tako i na psihu. Restriktivan režim ishrane mož dovesti to prebrzog gubitka kilograma koji diluje ko da je on efikasan, al istina je ta osoba misli da je dobro učinila sebi jel gubi na tlesnoj masi, al istina je ta da ustvari čini sebi znatno goru stvar, jel prija svega gubi na mišićnoj masi, može izazvati kontra efekat koji vodi u novi ciklus prikomirnog unosa rane uslid nagle restrikcije, zatim da se stvori uticaj krivice, jel ste iznevirili takozvanu čudotvornu ishranu, al istina je da ona nije bila za vas i da je ona vas iznevirila. Potrebno je pronaći način ishrane koji se uklapa sa vašim potrebama i navikama kako biste ga lakše održavali.

2) Priskakanje obroka el prikomiran unos tokom jednog

Još jedan od trikova koji u se uglavnom koristi je priskakanje obroka el pridugački periodi brez unosa rane u kojima namirno uskratimo sebi obrok kako bi kompenzovali prikomiran unos tokom dana. Suprotan slučaj je taj da se ne ide cio dan i zatim se prikomiran unos dešava uglavnom prid spavanje. Ovaj problem je takođe lako riješiti, jel izgovor da se nema vremena da se napravi nutritivan obrok je upravo to, izgovor. Za vaše zdravlje uvijek

možete izdvojiti, čak šta bi i morali, nekoliko minuta dnevno.

3) Struktura obroka tokom dana

Kako bi se nadovezali na prithodnu stavku, potrebno je napraviti zdravu naviku strukturisanja svoji obroka tokom dana. Tri, četiri, pet ko koliko voli i želi i po mogućnosti u isto vreme tokom dana. Naravno, nemamo svi isti raspored i zato je još bitnije da se napravi raspored obroka u toku dana. Primer su osobe koje rade u smenama.

4) Daleko od očiju daleko od srca

Većina osoba u svom domaćinstvu ima omiljenu grickalicu spremnu pri ruci. To je veoma loše u slučaju da želimo da promoviramo i stil ishrane. Prema mnogim istraživanjima i statistikama kad je formiranje navika u pitanju vezano za ishranu, dokazano je da je znatno manja vjerojatnost da osoba ima veću želju ustati i otići u dućan i kupiti namirnicu koju želi poist u tom momentu, za razliku od znanja da je posiduje već u kući i već ima formiranu naviku da ode i uzme. Znato je veća šansa da će se zdravija navika formirati kad se ta namirnica ukloni iz kruga dilovanja i tad se stvara i navika da se ona i izbaci iz stalnog režima.

5) Podrška

Ima osoba koje nisu psihiki spremne postignuti svoj cilj same. U takim slučajevima nije sramota tražiti pomoć el podršku, el bit komogod podrška na putu ka sopstvenom cilju. Šta više, mož bit znatno zabavnije i lakše kad imate koga nuz sebe ko vas motivise i navija za vas da budete zdraviji i srićniji. Na kraju krajeva, jeste istina da sve što činite, činite za sebe, al podrška je u skoro svakom pogledu uvijek dobro riješenje.

6) Zdravi načini za izbigavanje stresa

Ko i kod svake promine, odvikavanja i obrta stila života dolaze i određeni krizni periodi. U takim situacijama je potrebno pronaći hobi el aktivnost koja će vam pomoći ublažiti el se kompletno riješiti tog stresa. To mogu bit razni načini, ko na primer sport, joga, čitanje, izlazak s prijateljima, lagana šetnja, slušanje muzike itd. Ko i sama ishrana izbor hobija i el fizičke aktivnosti je apsolutno individualna stvar.

7) Profesionalna pomoć

U krajnjim slučajevima, ako vam je zaista potrebna stručna pomoć psihologa povodom loše ishrane i psihofizičkog stanja, onda u svakom slučaju posjetite jednog. Nije sramota tražiti pomoć od stručnog lica koje će lakše prepoznati kako je došlo do problema, koliko traje i kako da ga riješite nego većina drugi.

Kad se podvuče crta, potrebno je kazati da se pronađe jedna ravnoteža i uspostavi ritam koji odgovara toj osobi. Zdrava ishrana i životni stil nisu isti za svakoga, tj. nema svako iste potrebe, i na osnovu tog svako od nas triba pronaći svoj balans u životu i primjenjivati na dnevnom nivou i na osnovu tog da se stvore zdrave navike koje će nas pratiti cijeloživotno.

DIVLJI KRSTAVAC – ECBALLIUM ELATERIUM

Istovrimeno i otrov i lik

U ovom broju „Bunjevački novina” predstavljamo vam biljku divlji krstavac (ecballium elaterium). Rič je o biljki čija su likovita svojstva poznata od

torima bivše Jugoslavije nalazi u Dalmaciji i Istri.

Zbog svoji likoviti svojstva koja su poznata još iz starog Egipta divlji krstavac se koristi u raznim

davnina, a posebno je dobila na značaju u novije vrime od 2000. godine. Ima je najviše na području Sridozemnog mora, Severne Afrike, Turske, Kipra, dok se na pros-

oblicima. Postoje varijante sa vidnim simenom iz Turske (koje sam skupljala) i domaći ugasnijeg sime-na (kojeg sam uzgajala). Sastav jednog i drugog je potpuno isti, razli-

OBAVIŠTENJE O PROMINI CINE SNABDIVANJA KRAJNJEG KUPCA TOPLOTNOM ENERGIJOM

Obavištavaju se kupci toplotne energije da je Nadzorni odbor JKP „Subatička toplana” dono Odluku o cini snabdivanja krajnjeg kupca toplotnom energijom dana 31.08.2022. godine, na koju je Varoško više varoši Subatice dalo saglasnost dana 29.09.2022. godine.

Nova cina za tarifnu grupu „STAMBENI PROSTOR” za tarifni element „ENERGIJA” iznosi 5,70RSD/kWh, dok nova cina za tarifni element „POVRŠINA” iznosi 31,54 RSD/m².

Nova cina za tarifnu grupu „POSLOVNI PROSTOR” za tarifni element „ENERGIJA” iznosi 7,13RSD/kWh, dok nova cina za tarifni element „INSTALISANA SNAGA” iznosi 248,44RSD/kW.

Na sve cine se obračunava PDV od 10%.

Nove cine toplotne energije će se primjenjivat počev od 01.11.2022. godine.

JKP „Subatička toplana”

kuje se boja simena zbog klime gde se gaji.

Divlji krstavac je dlakava mediteranska biljka koja raste na napuštenim mistima, penje se nuz zidove, ima srolike, dlakave listove, i žute, jednopolne cvatove.

Plod je dlakav, duguljast iz kojeg, pri branju zrilog ploda, štrcaje simenke, zbog čega je biljka dobila ime kod nas „štrcaljka”. Postoji i latinski naziv Ecballium nasto od grčke riči „ekballein” - baciti se. Kod nas ga još zovu štrcalica, divlji kukumar...

Biljka cvata od juna do avgusta. Sok od plodova slični malim kras-tavcima vrlo snažno ima purgativno dejstvo (čisti criva), al je veoma drastično i jako sridstvo, pa se tri-ba savitovat sa doktorom.

Najvažnije likovito dilovanje jeste u ličenju sinusa, za podsticanje izbacivanja upalnog sekreta. Mož

se koristit kod edema nastali slabim radom bubriga i kod slabog rada – čaj od listova divljeg kras-tavca.

Razmnožava se simenom, a sije se s prolića el početkom lita, direktno u bašču. Klija na temperaturi iznad 18 stepeni. Zahtiva umirenu vlagu i svitlost. Ima plitak koren, pa je potribno navodnjavanje.

U svom sastavu divlji krstavac ima glikozide pod opštim imenom – elateri – imaju zdravo gorak ukus; bilančevine, kiseline smole-enzim ateraza.... Elaterin ima jako laksativno – diuretičko dejstvo, koga ima u zelenim plodovima!

Napomena: u suštini je zdravo otrovna biljka, izaziva u većoj količini upalu sluzokože, mlični sok izaziva povraćanje, bolove u želucu, proliv, u većim količinama jake grčove i smrt!

Tekst pripremila
Eva Kovač Pečkai

NA KVANTAŠKOJ PECI ODRŽAN 21. „VAŠAR ZIMNICE”

Ponuda i cene u skladi s godinom

Svake jeseni, pa tako i ove, u JKP „Subatičke pece” organizuju „Vašar zimnice”. On nosi priliku proizvođačima i prodavcima, naravno i kupcima, da pogledaju kaki je izbor na ovoj peci, te da se snabdiju, ko za nekoliko dana, ko za zimu. Tako je bilo i prilikom održavanja 21. „Vašara zimnice”, a ni uporna kiša koja je padala tog dana nije prikinila tradiciju. Jeste, kiši se nisu zdravo obrađovali ni kupci ni prodavci, al se na Kvantašu tog dana i trgovalo. Jel, zimnica se mora ostavit, pa su tako na meti kupaca bili crvena i ljuta paprika, kruške, krastavci...

Spram ukusa i spram novčanika se trgovalo, a kako je kazo **Miloš Rakić**, bilo je i prodavaca i kupaca, brez obzira na to što vrime nije išlo na ruku ni jednima ni drugima. Rakić je kazo da je kod njega u tom periodu bila sezona paprike i kras-tavaca, te da je počinjala sezona grožđa, te se osvrnio na ponudu i potražnju.

– Potražnja je štogod veća neg lane, al je ponuda malo slabija. Godina nije bila dobra za proizvodnju, imali smo veliku sušu, a i cene su štogod više. Mi, koji smo proizvođači, uvijek možemo izaći u susret kupcima, pa nađemo niki zajednički jezik da bude dobro i nama i njima. Ne možemo se žaliti.

Do njegove tezge došo je i **Joso Vuković**, nuz trgovinu, tu je i obavezan divan dva stara znanca.

– Došo sam po malo paprike i krumpira, vidim ima i grožđa, svega što triba. Sad imam običaj doć na pecu kad kući čega nestane, al sam ranije imo i ja svoju

Miloš Rakić

bašču. No, sad je problem s vo-dom, bunari su prisušili pa onda idem na pecu. Što se cina tiče, mora bit ovako, jer je i proizvodnja sve skuplja – iskren je Vuković.

Med kupcima je i **Ana Ostrogonac**, džak krumpira i džak paprike svidočili su da je trgovina već obavljena.

– Ostavljaću paprike s me-dom, dok smo ljute već ostavili u zimnicu, a krumpir ćemo već trošit kako dođe na red. Paradička je već skuvana i ostavljena, biće i turšije, a naravno i kiselog kupusa i prokole, kad na to dođe red. Ponuda je dobra, a i cene su u redu. Svako mož nać štogod za sebe.

Nandor Ladocki je prid kupce izno lipu ponudu. Kaže kako najviše prolaze krumpir, jabuke, pa-

radička, paprika, pa i šargaripa.

– Kupuju ljudi, i danas, iako nije dobro vrime. No, na to ne možemo uticat, mi smo tu, pa i kupci. Kogod će uzet kilu, drugi džak, zavisi koliko kome triba.

Čedomir Pađen za sebe kaže da je veteran na peci. Radi u Tavan-kutu ko profesor, a gazdinstvo ima u Mirgešu. Suša se, kako kaže, od-razila na sve.

– Što se paprike tiče, ona ima dobro boju, al nije dobila potribnu veličinu. Prvo branje je bilo dobro, a sad, kad je u toku treće-četvrto branje, ona već, iskreno, nema potribnu debljinu. Bavim se i proizvodnjom, tako da imam i ajvar, pekmez, kompote, oko 40 proizvoda – kaže Pađen, pa ističe kako je sve manje oni koji sami prave zimnicu:

– Još nika sridnja generacija ostavlja zimnicu, mlađi riđe. Onaj ko ima uslove, kuću, vikendicu, salaš, njemu je lakše, a ko je u stanu, on se onda mući pri-pravit zimnicu.

Zadovoljna ponudom i potražnjom je i **Ilinka Vukoja**, a viruje da se valja malo pomučit za kvalitet-niji proizvod.

– Na našim pecama se mož kupit sve što poželite, naročito saa, kad je vašar zimnice – ističe ona, pa dodaje kako se uvijek odluči za domaće.

– Jeste da je lakše kupit goto-vo, al većina još uvijek voli sama ostavljat zimnicu. Ukus rane koja se pripravi u domaćinstvu je drugčiji, a time se i mi kući vodi-mo.

Šarenilo boja koje je mamilo s tezgi uspio je otirat na kraju i upornu kišu koja je, sudeći po iz-javama oni koji se bave proizvod-njom voća i povrća, ove godine za-kasnila.

N. S.

NAUČNICI U PRIRODI TRAŽE ZAMINU ZA MATERIJALE KOJE KORISTIMO

Materijal za budućnost

Izučavanje prirodnih materijala koje stvaraju insekti već duže vrijeme zaokuplja savremene arhitekture u svitu. Pčele daju dobar primer kako se strukturalno rišava smištaš velikog broja jedinki u zajednici, a paukova mriža u sebi krije nesvakidašnje jak materijal. Mogućnosti za njegovu primenu u životu ljudi već su poodmakle kroz razna istraživanja. Tako je jedna engleska arhitektonska agencija napravila kuću koristeći 3D printer i sintetičku paučinu.

Kod većine ljudi, sama pomisao na paučinu izaziva nelagodu, pa čak i odvratnost. Međutim, malo ko se iz bezbedne daljine nije divio njezinoj priciznosti i elastičnosti. Insekti, često višestruko veći od pauka koji je ispleo mrižu, u punom letu bi se zaustavili u njegovoj mriži. Ova svojstva s naprit-

kom nauke sve više okupiraju umove ljudi koji traže materijale za budućnost.

Razloga za to ima već u preliminarnim rezultatima istraživanja, utvrđeno je da je prirodna paukova svila pet puta izdržljivija od čelika. Njezinoj snazi potpomaže ne samo hemijska struktura niti svile,

već i način na koji se mriža planski razapinje.

Veliki udio zagađenja danas dolazi upravo iz ogromne potražnje za čelikom u građevini, naučnici se nadaju da bi sintetička paučina za početak mogla zaminiti bar dio potribe za konvencionalnim materijalima koje smo do sad koristili

gradeći, bilo jedan objekat el čitave kvartove. „Paukova svila je impresivan i fascinant materijal, al do sad moguća upotreba paukove mriže nije bila istraživana u arhitekturi,” kazala je profesorica Dženifer Luis, sa Univerziteta u Harvardu.

Daljim istraživanjima svojstava paukove svile moglo bi dovest do prave revolucije u izgradnji, ne samo iz aspekta dobijanja materijala koji je praktično neograničen već i njegove nesalomivosti. Tu je od nemali važnosti i dobit prirode, manje potražnje za čelikom znači manje potrošnje ograničeni energenata, manje zagađenja okoline. Slideći put kad budete sklanjali paukovu mrižu iz kake čoše sitite se da je danas pauk gost u vašoj kući, u budućnosti kako stvari stoje - biće obratno. **T. K. M.**

Horoskop za oktobar

Poso: Uvodite dosta dobri izmina u svoje napore da ostvarite ciljeve, ipak nemate sluha za dobre savite ljudi oko sebe.

Ljubav: Pritpostavka da znate šta nije u redu s vašim partnerskim odnosom nije isto što i dijalog.

Zdravlje: Problemi s varenjem.

Poso: Volili bi bit u pravu kad su vaše projekcije u pitanju, međutim, dosta se već planova izjedlavoilo. Poradite na onom što ste započeli.

Ljubav: Nemate vremena sagledat propuste koje često pravite, trpeljivost partnera u tom nije neograničena.

Zdravlje: Oslabiće vam imunitet.

Poso: Saradnja vam je u ovom periodu potrebna iz više razloga, planovi vam nisu jednostavni, a realizaciju kočite i očekivanjima.

Ljubav: Trenutno ste u stabilnom periodu, odnosi će bit skladni.

Zdravlje: Očni pritisak stvarać vam probleme s vidom.

Poso: Dilite savite koje bi mogli najbolje implementirati i sopstvenom životu, pokušajte ostvariti da promina koju čekate bude u vašem životu.

Ljubav: Partnerski odnosi nisu idealni, al još uvijek podnose manjkavosti u karakteru obadvi strane.

Zdravlje: Česte nesanice.

Poso: Koristite svaku priliku sebe postaviti u prvi plan, to je dobro dok možete izaći na kraj sa svim izazovima koje to donosi.

Ljubav: Čeka vas lipo iznenađenje od voljene osobe.

Zdravlje: Problemi s težinom.

Poso: Često ne vidite šumu od drveća kad su u pitanju sugestije drugi kako da realizujete svoje planove.

Ljubav: Ne praštate lako protraćeno povirenje, al i kad ga oprostite to više nije isto.

Zdravlje: Ne prinagljajte s pićem.

Poso: Stabilnost ne dolazi s odlaganjem u donošenju odluka, do sad vam je jasno da iza svake bure dolazi mirno more.

Ljubav: Ne posvićivate dovoljno vremena voljenoj osobi.

Zdravlje: Mogući blaži problemi s krvotokom.

Poso: Ne slušajte savite, već radite onako kako vam intuicija i iskustvo ukazuju.

Ljubav: Držite nike stvari na odstojanju, ko da vam je njevo rišavanja najgori mogući scenario.

Zdravlje: Iscrpljenost i manjak koncentracije.

Poso: Imate dobre planove, al se okolnosti suviše brzo minjaje. Pristupite realizaciji u segmentima.

Ljubav: Ne dobijate u vezi ni polak od onog što u nju unesete, teške odluke su prid vama.

Zdravlje: Česte nesanice.

Poso: Znaete da vam tvrdoglavost često pravi više štete od okolnosti. Nastupite s više fleksibilnosti u rišavanju poslovnih problema.

Ljubav: Odlazete u nedogled neophodnu reviziju postojećih odnosa, samim tim neformalno najavljujete kraj veze.

Zdravlje: Problemi s kostima.

Poso: Kad niste motor svoji planova, ne dajete od sebe apsolutni maksimum, postarajte se da do tog ne dođe.

Ljubav: Nadite strpljenja i vremena za ono što vam voljena želi saopštiti.

Zdravlje: Slabost imuniteta doćeće vam druge zdravstvene nevolje.

Poso: Ne očekivajte da tuda noga ide putom kojim vi morate proć.

Poso: koji danas ne uradite sutra nije samo obaveza od juće, već je i problem.

Ljubav: Ne štedite na rićima koje je vas zbližavae s voljenom osobom.

Zdravlje: Umirenost u ilu i piću je polak zdravlja. **I. V.**

ZAŠTITA ULJANE RIPICE OD ŠTETOČINA U POČETNIM FAZAMA RAZVOJA

Povećenja površina pod uljanom ripicom

Na području dilovanja PSSS Subotica usevi uljane ripice posijani u proteklom periodu se nalaze u fazi od razvijeni kotiledona do razvijenog 4. lista. Ove godine se biluži povećanje površina pod uljanom ripicom. Procinjiva se da je posijano približno 5.600 hektara, u odnosu na prošlogodišnji 5.200 hektara. Sad nailazi kritičan period u zaštiti od slideći štetočina:

1. RIPIČINA LISNA OSA *Athalia rosae*

Štete pričinjavaje pagusenice koje se rane lisnom masom i zdravo su proždrljive. Najaktivnije su u popodnevnom časovima kad je i najtoplije. Najprija skeletiraje list, a zatim ga izgrizaje izmed nerava, ostavljajući samo glavnu nervaturu.

uljane ripice značajne štete mogu naneti odrasle jedinke kupusni buvača koje se rane lisnom masom tako što prave jamičaste otvore sa gornje strane lišća. Štete pričinjavaje i larve, naročito crvenoglavog

2. LISNE VAŠI *Aphididae*

Direktne štete usivima nanose tako što sisaje sokove biljaka, međutim, mnogo značajnije štete mogu prouzrokovati ko vektori/prinosioci fitopatogeni virusa. Tokom proteklih nekoliko sezona je u našoj zemlji potvrđeno prisustvo virusa žutice postrne ripe (turnip yellows virus, TuYV). Simptomi zaraze virusom su crvenilo ivice lista, žutilo el crvenilo lista izmed nerava.

3. BUVAČI *Phyllotreta* sp.

U početnim fazama razvoja

ripičinog buvača *Psylliodes chrysocephala* koje se ubušuju u lisne drške unutar koji se rane i mogu usporiti razvoj biljaka el dovesti do kržljanja i uginuća biljaka zbog povećane osjetljivosti na izmrzavanje.

Hemijske mire suzbijanja navedeni štetni insekata triba izvoditi po postizanju pragova štetnosti:

1. Ripičina lisna osa – 1 pagusenica po biljki el 50 pagusenica po m²

2. Lisne vaši – 20 % infestirani/zaraženi biljaka lisnim vašima u

3. Buvači – 5-10 % poidene lisne površine.

Proizvođačima uljane ripice se preporučivaje redovni obalasci usiva uljane ripice i po potvrdi prisustva štetni insekata i po postizanju navedeni pragova štetnosti, primena hemijski mira zaštite kakim od registrovani insekticida. U usivima uljane ripice su za suzbijanje ripičine lisne ose registrovani slideći insekticidi: Fastac 10 EC (alfa-cipermetrin) 0,1 l/ha, Fastac ME (alfa-cipermetrin) 0,2-0,3 l/ha, Decis 2,5 EC, Konfuzija, Polux (deltametrin) 0,2-0,3 l/ha, Grom (lambda-cihalotrin) 0,2-0,25 l/ha.

Nikola Ostrogonac dipl.ing

fazi uljane ripice od kotiledona do 6 razvijenog lista (EPPO standard (PP 2/8(1)))

Varoška uprava Subatica, Sekretarijat za poljoprivredu i zaštitu životne sridine, Služba za zaštitu životne sridine i održiv razvoj, na osnovu člana 10. i 29. Zakona o procini uticaja na životnu sridinu („Sl glasnik RS” br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIŠTENJE O PODNETOM ZAHTIVU ZA ODLUČIVANJE O POTRIBI PROCINE UTICAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNU SRIDINU

Nosilac projekta "CETIN" d.o.o., Omladinski brigada 90, Novi Beograd, podno je dana 16.09.2022. godine Zahtiv za odlučivanje o potrebi procine uticaja na životnu sridinu projekta: **Bazna stanica mobilne telefonije na lokaciji "Verušić"** na k.p. br. 98 KO Bikovo (46.00177°, 19.40481°). Zahtiv je evidentiran u pisarnici Varoške uprave Subatica pod brojom IV-08/I-501-227/2022.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtiva mož se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životne sridine i održiv razvoj (Trg Slobode 1, Varoška kuća, I sprat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresovani organi, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ovog obavištenja mogu dostaviti mišljenja o potrebi procine uticaja predmetnog projekta na životnu sridinu lično, poštom el elektronski na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Zvali su nas kako je kome pasiralo!
Bili smo i bunjevački Hrvati,
i katolički Srbi!
Sad imamo priliku bit ono što jesmo,
ono što smo uvijek i bili

Bunjevci

Zato se na popisu stanovništva
u Srbiji s ponosom i slobodno izjasnite

Nacionalnost:

**Bunjevac
Bunjevka**

Maternji jezik:

bunjevački jezik

Viroispovist:

katolička

GLAVNI NARODNO OSLOBODILACKI ODBOR
VOJVODINE /GNCOV/
Odeljenje za unutrašnje poslove

Broj: 1040/1945

14 maja 1945 godine
Novi Sad,

SVIMA OKRUZNIM NARODNO OSLOBODILACKIM ODBORIMA

Događja se, da se mnogi Hrvati uvođe kao Bunjevci i Sokci u rubrike, gde se označava narodnost, a ne kao Hrvati kao na pr.: u legitimacije, razne evidencije i spiskove, i to biva često i po njihovom izricitom zahtevu ili po volji i nahodjenju doticnog činovnika.

Kako bunjevačke i sokacke narodnosti ne postoje, to vam se naredjuje da sve Bunjevce i Sokce imadete tretirati isključivo kao Hrvate bez obzira na njihovu izjavu.

U raznim okruzima i mestima, gde su oni do sada uvedeni kao Sokci i Bunjevci, ima se to ispraviti i označiti kao Hrvati narocito u legitimacijama, birackim spiskovima, putnim objavama i raznim drugim spiskovima po narodnosti. U buduce se imaju unositi samo i isključivo kao Hrvati. Sve do sada izdate legitimacije i isprave, gde su oznaceni kao Bunjevci i Sokci imaju se unistiti i nove izdati, izdavanje novih legitimacija ne sme se ponovo naplaciivati od stranaka.

Stavlja vam se u duznost da o ovome odmah izvestite sve gradske i sreske odbore a preko ovih mesne, da to sto pre bezuvetno sprovedu, a vi da se starate, da se ovo svakako izvrši i da o ucinjenom izvestite.

Smrt fasizmu - Sloboda narodu!

НАЧЕЛНИК
одељења за унутрашње послове

Magunkebi

**Ovako je bilo kadgod!
Danas se svako na popisu mož
izjasnit onako kako se osića!**